

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

OCAK 2019

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni

Veysel İŞILDAR

İstanbul Müftü Yardımcısı

DERLEME HEYETİ

Başvaiz Fatma BAYRAM (*Dini Bilgiler*)

Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR (*Ayetler ve Tefsirleri*)

İmam Hatip Dr. Mesut ÇAKIR (*Hadisler ve Şerhleri*)

İmam Hatip Emir Faysal ARVAS (*Dini Bilgiler*)

Tashih: Dr. Nurhayat Haral Yalçı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Ey iman edenler! Kendinizi tanıtırız izin almadan ve içinde oturanlara selam vermeden kendi evlerinizden başka evlere girmeyin. Sizin için daha iyi olanı budur; umulur ki düşünüp anlarsınız.”

Nur 24/27.

Bu ayet başkalarının evlerine girip çıkmayla ilgili kurallar koymaktadır. Başkalarının evlerine girme konusunda bazı kurallara ve ihtiyat tedbirlerine uyulmaması halinde hem girip çıkanları görenlerin suizanna kapılmaları ve tecessüs duygularının tahrik edilmesi hem de girip çıkanların bazı aile sırlarına vâkıf olmaları, ailenin görülmesini istemediği bazı şeyleri görmeleri, o anda veya ileride bazı olumsuz ve yasak duyguların, niyetlerin oluşması gibi kötü sonuçlar ortaya çıkabilir. Günümüzde elektriğin ve elektronik araçların bulunduğu binalarda oturanlar, gelenlerle konuşmak, kimliklerini sormak, hatta onları görmek, buna göre kapıyı açmak veya açmamak imkânlarına sahiptir. Bu imkânların bulunmadığı durumlarda, kapıya gelenin bazı kurallara kendiliğinden riayet etmesi ve edebe aykırı yollara tevessül etmemesi gerekir.

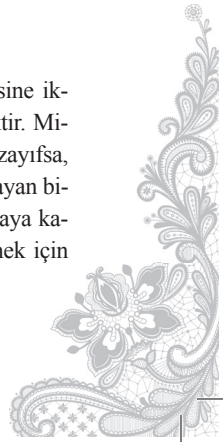
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ مُّسْلِمٍ أَنْ يُقِيمَ عِنْدَ أَحِيهِ حَتَّىٰ يُؤْثِمَهُ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ يُؤْثِمُهُ؟ قَالَ: «يُقِيمُ عِنْدَهُ وَلَا شَيْءَ لَهُ يَقْرِئِهِ بِهِ»

“Bir müslümanın din kardeşinin yanında onu günaha sokacak kadar kalması helal değildir.” Ashâb-ı kirâm: “Yâ Resûlallah! İnsan din kardeşini nasıl günaha sokar?” diye sorunca: “Misafirini ağırlayacak bir şeyi bulunmayan kimsenin yanında oturup kalmakla” buyurdu.

Müslim, Lukata 15-16.

Ev sahibinin görevi misafiri ağırlamak olduğu gibi, misafirin görevi de kendisine ikram edilen şeyleri memnuniyetle kabul etmek ve bu ikramları asla küçümsememektir. Misafirin çok önemli bir diğer görevi de, evinde misafir olduğu kimsenin maddi gücü zayıf, orada gereğinden fazla kalarak onu zor durumda bırakmamaktır. Şartları müsait olmayan birinin yanında gereğinden fazla kalarak onun “şu adam da nereden çıktı!” veya “buraya kazık çaktı!” gibi sözlerle günaha girmesine yol açmak yahut misafirini ağırlayabilmek için başkalarından borç almasına sebep olmak doğru bir davranış değildir.

SOFRAMIZDAKİ NİMETİN FARKINDA MIYIZ?

Nimetlerle kuşatılmış bir hayatın içerisinde yaşıyoruz. Üzerimizdeki nimetlerden biri de beslenmemiz için bize bahşedilen gıdalardır. Gıdaların yetişmesinden hazırlanmasına; sofraya gelmesinden hazmedilmesine kadar her bir safhası sonsuz şükür gerektiren harikalarla doludur.

Birincisi Rezzak olan rabbimizin bedenimizin ihtiyacına uygun bir yaratılışla bize sunduğu gıdaların ibretimiz bir süreçten geçerek faydalanmamıza sunulmasıdır. Güneş, yağmur, kar, su, toprak, iklim bir ahenk içinde bu nimetlerin yetişmesine musahhar kılınmıştır.

İkincisi yetiştiği topraktan evimize yine emek, alın teri ile gelmiştir. Nakledilmesinin her bir safhasında emek vardır.

Üçüncüsü soframızı hazırlayan ailemizdir. Sevgi, samimiyet ve fedakârlıkla hazırlayıp, tatlandırıp sofraya getirilmiştir. Ailemizi bir araya getiren, şefkat ve merhameti paylaşmamıza vesile olan bir atmosfer içinde bir nimeti paylaşmamıza vesile olmuştur.

Dördüncüsü bu nimetlerin asıl sahibi olan Yüce Mevla bedenimizi bu yiyecek ve içecekleri sindirecek bir sistemle donatmıştır. Vücudumuz ihtiyacını alıp ihtiyaç olmayanı dışarı atmaktadır. Aldığımız her bir gıda enerji olur, gözümüze fer, kaslarımıza güç olur.

Peki, sofraya oturduğumuzda bu saydıklarımızın hangisi aklımıza gelmektedir. Güneşi, suyu, havayı veya toprağı korumak için kış boyunca onu kaplayan kar, çiftçinin alın teri... Eşimizin emeği ve fedakârlığı, aşımıza kattığı sevgi, aşk ve merhamet duygusu... Bu nimeti elde etmek için bizim verdiğimiz emek, gösterdiğimiz çaba... Bir sofrayı paylaşmanın hazzı, mutluluğu...

Bunları düşündüğümüzde soframızın üzerindeki her bir nimet bambaşka bir güzelliğe bürünecektir. O zaman besmeleyi daha bir minnet duygusuyla çekeceğiz. O zaman soframızdan çöpe gidecek artık gıdalar olmayacak. O zaman o sofraya büyük bir edeple diz çöküp oturacağız. O nimetin sahibine hamd, hazırlayana teşekkür edip, soframızı paylaştıklarımıza da şefkatle bakacağız. Hamd etmeyi ve şükretmeyi fark eden huzura ve mutluluğa da kavuşur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

“Eğer o evlerde bir kimse bulamazsanız -size izin verilmedikçe- oralara girmeyin. Size “Kabul edemiyoruz, dönün” denirse hemen dönün; bu sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah bütün yaptıklarınızı bilmektedir.”

Nur 24/28.

Cahiliye dönemiyle İslam'ın ilk yıllarında insanlar birbirlerinin evine girerken “iyi sa-
bahlar, iyi akşamlar” gibi iltifat ifadeleri kullanmakla birlikte bu konularda muâşeret ku-
rallarına yeterince önem verilmiyor, baskın yapar gibi evlere dalanlar oluyor; sık sık ra-
hatsız edici, hatta utanç verici durumlarla karşılaşılıyordu (Buhâri, “İsti'zân”, 11; Râzî, X,
197). Hz. Peygamber (a.s) Müslüman toplumun riayet etmesi gereken kuralları öğretmiştir.
(Buhâri, “İsti'zân”, 13). Misafir ev sahibini usandırmamalı, toplumun misafirlik konusun-
daki örfünü bilmeli ve misafirlik zamanını aşmamaya gayret etmelidir.

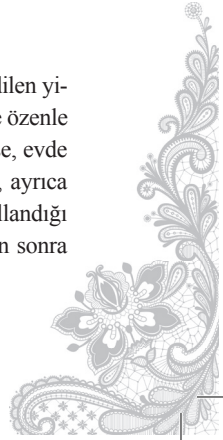
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ»، قَالُوا:
وَمَا جَائِزَتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «يَوْمُهُ وَلَيْلَتُهُ. وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةٌ
أَيَّامٍ، فَمَا كَانَ وَرَاءَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ»

“Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine câizesini versin”.
Ashâb-ı kirâm: Yâ Resûlallah! Misafirin câizesi nedir? diye sordular.
Peygamber (a.s) de: “Onu bir gün ve bir gece ağırlamaktır. Misafirlik üç
gündür. Misafiri üç günden fazla ağırlamak ise sadakadır” buyurdu.

Buhâri, Edeb 31, 85, Rikâk 23; Müslim, Lukata 14.

Hadis-i Şerifte sözü edilen câize, misafirin bir evde kalması halinde ona ikram edilen yi-
yecek ve içecek demektir. Câizenin ölçüsü, evi şerefliendiren misafiri bir gün bir gece özenle
ağırlamak, imkânları ölçüsünde onu memnun etmektir. İkinci ve üçüncü günlerde ise, evde
misafir bulunmadığı zaman ne yenip içiliyorsa, misafire onun aynısını ikram etmek, ayrıca
misafir ağırlama telaşına girmemektir. Câize budur. Misafir üç günlük hakkını kullandığı
halde orada kalmaya devam ediyorsa, o artık misafir sayılmayacak, üçüncü günden sonra
yiyip içtiği şeyleri Allah Teâlâ ev sahibinin sadakası kabul edecektir.

MİSAFİRLİK ADABI

Bir Müslüman, din kardeşini bir menfaat gözetmeden ve karşılık da beklemeden, Allah için sevmeli ve Allah için ziyaret etmelidir. Bu amaçla yapılan bir ziyaret Allah'ın hoşnutluğuna eriştiren ve ibadet sevabı kazandıran bir Peygamber sünnetidir. Efendimiz (a.s)'ın buyurduğuna göre bir Müslüman din kardeşini ziyarete gittiğinde dönünceye kadar cennet bahçesi içindedir (*Müslim, Birr 41; Tirmizi, Cenaiz 2*). Yine Efendimiz'den rivayet edildiğine göre Rabbimiz bir kutsî hadiste şöyle buyurmuştur: “*Benim rızam için birbirini sevenlere, benim rızam için birbirini ziyaret edenlere ve benim rızam için birbirlerine ikram edenlere muhabbetim vacip olmuştur.*” (Muvatta, Şi'r 16) Yine Efendimiz (a.s) hiçbir gölgenin bulunmadığı kıyamet gününde yedi sınıf insanın Allah'ın arşının gölgesinde barındırılacağını haber vermiş ve bunlardan birinin de birbirlerini Allah için sevip, buluşmaları da ayrılmaları da Allah için olan iki insan olduğunu söylemiştir.

Dost ve ahbabı ziyaret Efendimizin fiili bir sünnetidir. O, Medine içinde ve dışında yaşayan sahabelerin evlerine giderek onları sevindirir, hatta bazen dostlarının evinde istirahat ederdi. Kendisini ziyarete gelen herkese de mutlaka bir şeyler ikram eder, ihtiyacını görürdü. Üzerimizde hakları bulunan yakınları ziyaret etmeye ise ayrı bir önem verir, kendisini büyüten dadısı Ümmü Eymen'i ziyaret eder, ona “Anne” diye hitap eder ve saygı gösterirdi. Hz. Ebu Bekir ve Ömer de Efendimizin vefatından sonra, onun hatırası adına Ümmü Eymen'i ziyarete gitmişlerdir. Sahabeler ziyaretlemeye çok önem verir, birbirini ziyarete devam eden bir topluluğun huzur içinde ve hayır üzere yaşayacağını söylerlerdi (*Darimi, Mukaddime, 51*).

Ziyaret etmeye özen göstermemiz gerekenlerden biri de İslam'a hizmeti geçmiş olanlardır. Efendimiz Uhud'da kocasını ve çocuklarını kaybeden ve bizzat kendisi de Peygamber'in yanında kılıç sallayan Hz. Nesibe'yi ziyaret ederdi.

Bütün bunlara ilaveten Efendimiz dostlara yapılacak ziyaretlerin aralıklı olmasını tavsiye etmiş ve çok sık ziyaretin sevgiyi azaltacağını söylemiştir.

Şairin dediği gibi:

*Sümmani ah edip sararıp solma,
Gelen Allah'tandır kimseden bilme,
Sevilen bir yere çok gidip gelme,
Kesilir muhabbet itibar olmaz.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ
إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

“Eğer Allah insanları haksızlıkları yüzünden hemen cezalandıracak olsaydı yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onlara belirlenmiş bir sürenin sonuna kadar mühlet tanıyor. Ama süreleri dolduğunda onu bir an bile ne erteleyebilirler ne de öne alabilirler.”

Nahl 16/61.

Kuşkusuz eğitimin temel ilkelerinden biri sabırlı ve hoşgörülü olmak, cezalandırmada acele etmemek, eğitilenlere zaman ve fırsat tanımaktır. Bu sebeple ayette Allah Teâlâ'nın, inkârcılar ve zalimler de dahil olmak üzere çeşitli insan topluluklarını kötülükleri sebebiyle hemen cezalandırmayıp adaleti, merhameti ve keremiyle, belirlenmiş bir sürenin sonuna kadar onlara mühlet tanıdığı ifade buyurulmuştur. Ancak sapkın fikir ve yaşayışlarını sürdürüp hakka karşı direnen toplulukların muayyen bir sürenin sonunda tarih sahnesinden silinip gittikleri de bilinmektedir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَالَ هُرَيْرَةَ: قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ، فَتَنَاوَلَهُ النَّاسُ، فَقَالَ لَهُمُ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دَعُوهُ وَهَرِيقُوا عَلَيَّ بَوْلَهُ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ، أَوْ
ذَنْبًا مِنْ مَاءٍ، فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُبَسِّرِينَ، وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ

Ebü Hüreyre (r.a) şöyle dedi: Bedevinin biri Mescid-i Nebevî'de küçük abdestini bozmuştu. Sahabeler onu azarlamaya kalkıştı. Bunun üzerine Peygamber (a.s) şöyle buyurdu: “Adamı kendi haline bırakın. Abdest bozduğu yere bir kova (veya büyük bir kova) su dökün. Siz kolaylık göstermek için gönderildiniz, zorluk çıkarmak için değil.”

Buhâri, Vudû' 58, Edeb 80.

Bedeviler çölde yaşayan, hayatlarını zor şartlar altında sürdüren kimselerdi. Peygamber Efendimizin yanında fazla kalamadıkları için de güzel dinimizi ve İslam adabını bilemiyorlardı. Bu sebeple zaman zaman Resûlullah Efendimize karşı da saygıda kusur ediyorlardı. Şefkat Peygamber'i onların görgüsüzlüklerini, kaba ve katı tavırlarını hiç mesele yapmadı. Bu olayda da gördüğümüz gibi onlara kızıp gönüllerini kırmadığı gibi, ashabından onlara karşı daha anlayışlı davranmalarını istedi. Efendimizin dini bilmeyen kimselere gösterdiği bu müsamaha, onun daha çok sevilmesini, öğrettiği esasların daha çok benimsenmesini sağladı. Bu sert ve kaba insanlar, daha sonraları, gözünü budaktan sakınmayan birer İslam fedaisi oldular. Burada ayrıca şunu da belirtelim ki, İslam âlimlerine göre toprağın suyu içmesi, tıpkı elbisenin yıkanıp sıkılarak temizlenmesi gibi kabul edilmiş, bolca su dökülerek yumuşak toprağın temizleneceği sonucuna varılmıştır.

MERHAMETLE KAZANIRIZ

Cemaat ehli olmak bir bahtiyarlıktır. Rabbimize şükürler olsun ki bunu idrak edip ezanlarla beraber camilerin yolunu tutuyoruz. Rabbimize kulluğumuzu ifa ediyor, af, merhamet ve mağfiret diliyoruz. Peygamberimiz (a.s) camiye gelirken koşarcasına acele etmek yerine normal adımlarla, kulluğun vakarına yaraşır bir şekilde gelmemizi tavsiye ediyor. Camiye girerken cennet bahçelerinden birine girercesine, huşu ve huzura bürünmeli bütün benliğimiz. Müslüman, mabedine girerken kin, nefret, öfke ve kibir duygularından sıyrılmalı. Zira kardeşleriyle buluşmaya ve hep beraber aynı lisan ile aynı hareketlerle ibadet etmeye geliyor.

Bir toplum içinde yaşıyoruz ve karşılaştığımız insanların hepsi aynı hal-i ruhiye içerisinde, aynı karakterde, aynı terbiyede değildir. Camiye gelirken, caminin dışında ve caminin içinde bazı olumsuz davranışlara şahit olabiliriz. Bu durumda Müslüman'ın feraseti ve merhameti ile bir takım hoş olmayan durumları bertaraf etmeliyiz. Camiye gelirken yolda karşılaştığımız insanlarla namaz kılıp kılmamasına, cemaate gelip gelmemesine bakmadan selamlaşp, iyi dilekelerimizi paylaşabiliriz. Böylece belki de cami ve cemaate karşı sempati oluşmasına vesile olabiliriz. Kişi, içinde bulunduğu halinden dolayı kendisini dışlanmış hissedebilir. Bizim selamımız, ona camide de cemaatte de yerinin olduğunu hatırlatacaktır. Bazen insanlar hayatlarında olumlu, hayırlı bir adım atmak için vesile ararlar. Bir tebessüm, bir merhaba onların hayatının akışını değiştirebilir.

Cami içerisinde karşılaştığımız menfi durumları da aynı hassasiyetle bertaraf edebiliriz. Açık telefon, yanlış namaz kılma, cami adabına uygun olmayan davranışlar her zaman rahatsız edicidir. Bunu uygun bir lisan ile cami görevlisinin yapması daha uygundur. Rahatsızlığa sebebiyet verenlere öfke duymak, içimizden buğz etmek, hatta bir adım daha ileri gidip beddua etmek cami cemaatine yakışmaz. Zira namazda kendimize anne-babamıza ve bütün müminlere mağfiret diliyoruz. Namazın dışında nasıl beddua edebiliriz.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ

“Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez.”

Bakara 2/185.

Yüce Allah İslam'ı, insanlara dünya ve ahret hayatlarını kolaylaştırmak için indirmiş-
tir. Kitaplar ve peygamberler insanlara hayatı kolaylaştıran rehberlerdir. Hz. Peygamber
(a.s.)'da ümmetine kolaylaştırmayı tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur: *“Kolaylaştırınız!
Zorlaştırmayınız! Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz! Birbirinizle anlaşın, iyi geçinin, ihtilâfa
düşmeyin!”* (Buhârî, 3:72).

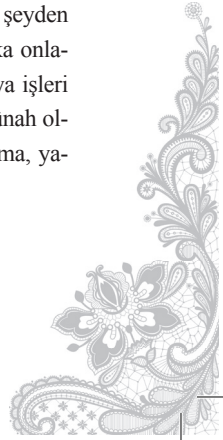
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا خَيْرَ رَسُولٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا آخَذَ
أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا، فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ

*“Resûlullah (a.s) iki şeyden birini yapma konusunda serbest bırakıldığı zaman,
günah olmadığı takdirde mutlaka onların en kolayını seçerdi. Yapılacak şey
günah ise, ondan en uzak duran kendisi olurdu.”*

Buhârî, Menâkıb 23, Edeb 80, Hudûd 10; Müslim, Fezâil 77, 78.

Cenâb-ı Hak, Efendimize *“Allah size kolaylık diler, güçlük dilemez”* (Bakara 2/185) bu-
yurduğu için, O da insanlarla olan işlerinde biri zor diğeri kolay iki hareket tarzı ile karşı
karşıya bulunduğu zaman, kolay geleni tercih etmiştir. Şayet bu iki hareket tarzından biri gün-
nah ise, onu yapmaktan ve yaptırmaktan şiddetle kaçınmış, günah olmayan iş ne kadar zor
ve zahmetli de olsa onun yapılmasını istemiştir. Hadisimizdeki *“Resûlullah (a.s) iki şeyden
birini yapma konusunda serbest bırakıldığı zaman, günah olmadığı takdirde mutlaka onla-
rın en kolayını seçerdi”* ifadesindeki iki şeyi, insanlarla olan münasebetleri ve dünya işleri
açısından değerlendirmek gerekir. Yoksa Allah Teâlâ Resûlü'nü biri günah, diğeri günah ol-
mayan iki şeyden birini seçmek durumunda bırakmamıştır. Hadisteki serbest bırakma, ya-
pılması câiz olan iki iş arasında söz konusu olabilir.

KOLAYLAŞTIRICI OLMAK

Peygamberimiz (a.s) Muaz bin Cebel'i Yemen'in Cened valiliğine tayin etti. O da Efendimizden, kendisine bazı tavsiyelerde bulunmasını istedi ve "Yâ Resûlallah! Bana tavsiyelerde bulun." diye ricada bulundu. Resûl-i Ekrem Efendimiz "Her ne halde ve nerede olursan ol, Allah'tan kork!" buyurdu. Hz. Muaz "Yâ Resûlallah! Bana biraz daha tavsiyede bulun" dedi. Resûl-i Ekrem Efendimiz bu sefer "Günahın arkasından hemen iyilik ve hayır yetiştir ki, onu yok etsin!" Hz. Muaz "Yâ Resûlallah! Bana tavsiyelerini arttır." diye dileğini tekrarladı. Peygamber Efendimiz, "İnsanlara, güzel ahlak ile muamelede bulun!" buyurdu. Resûl-i Ekrem Efendimizin Hz. Muaz ile beraberinde gönderdiği Ebû Mûsa el-Eşarî'yi uğurlarken de son tavsiyesi şu oldu: "Kolaylaştırınız! Zorlaştırmayınız! Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz! Birbirinizle anlaşın, iyi geçinin, ihtilâfa düşmeyin!" Bu rivayet, Resûlullah'ın, bir vazife ile gönderilen herkese yumuşak ve sakin davranması için tembihte bulunduğunu açıkça ifade etmektedir.

Yine hadisi şeriften öğreniyoruz ki bir işte müşterek vazife almış olanlar iyi geçinmeli, ihtilâftan kaçınmalıdırlar. Çünkü önemli olsun, olmasın, bütün işler ittifak olursa başarılı ve netice alınır. İhtilâfın girdiği yerde ise hedefe ulaşılmaz.

Resûlullah (a.s)'ın bu tenbihleri, bir işin görülmesi için gönderdiği memurlarına yaptığını düşünecek olursak, halka hizmet sunan, insanlarla münasebeti olan herkesin, bu tembihte yer alan sevindirme, nefret ettirmeme, kolaylaştırma ve zorlaştırmama prensiplerini Peygamberinin bir emri olarak kendine düstur edinmesi gerekir.

Beşeri bilimlerde "kolaylaştırıcı liderlik" olarak nitelendirilen bu meziyet, rütbesi ne olursa olsun, kendi dâhil olmak üzere herkesin önünde giden yolu açmak olarak tarif edilmektedir. Bu meziyeti elde edebilmek için en gerekli özellik ise günümüzde empati denilen "kendini karşındakinin yerine koyabilme" becerisidir. Efendimizin "Size yapılmasını istemediğiniz şeyi başkasına yapmayın." tavsiyesi asırlar öncesinden insan ilişkilerine ışık tutmaya devam etmektedir.

İşleri yokuşa süren, insanları zora sokan ve kul hakkından korkmayanları şair bakın nasıl uyarıyor:

*Dinleme dünyanın kıyl-ü kalini,
Gözetle kamilin pür kemâlini,
Düşürme üstüne el vebalini,
Zira böyle kişi bahtiyar olmaz.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنْ
اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

“Haram ayın karşılığı haram aydır; saldırmazlık kurallarına riayet karşılıklıdır. Şu halde kim size saldırırsa, onun saldırısının dengiyle siz de ona saldırın. Allah’ın hükmüne saygılı olun ve bilin ki Allah kendisine saygılı olanların yanındadır.”

Bakara 2/194.

“Haram ay” tabiri, savaş yapmanın yasak ve haram olduğu, diğer bir deyişle barış dönemi olan ayları ifade eder. Bunlar kamerî takvime göre birinci, yedinci, on birinci ve on ikinci aylardır (Muharrem, Receb, Zilkade, Zilhicce). Hz. Peygamber hicretin 6. yılında, Arap geleneklerine göre savaşılması yasak olan aylardan Zilkade ayında umre yapmak üzere 1400 müslümanla birlikte Mekke’ye doğru yola çıktı. Yolda Mekke’ye 17 km. mesafedeki Hudeybiye denilen yerde konakladıkları sırada Mekke müşrikleri onlara umre için Mekke’ye giremeyeceklerini haber verdiler. Hz. Peygamber Mekkeliler’le mücadele edeceklerine dair müslümanlardan biat aldı. Ayet aynı zamanda, birine mukâbelede bulunulacağında misli ile mukâbelede bulunmayı emretmektedir.

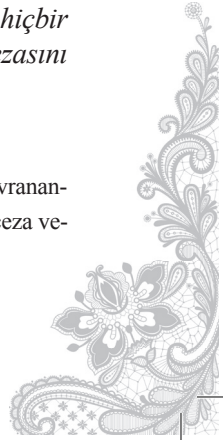
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفْسِهِ، إِلَّا أَنْ
تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

“Resûlullah (a.s) Allah’ın yasakları çiğnenmediği sürece şahsı adına hiçbir şeyden dolayı intikam almamış; Allah’ın yasağı çiğnenmişse, onun cezasını mutlaka vermiştir.”

Buhâri, Menâkıb 23, Edeb 80, Hudûd 10; Müslim, Fezâil 77, 78.

Resûl-i Ekrem Efendimiz kimseden şahsı adına intikam almaz, kendine kötü davrananların kusurunu görmezden gelirdi. Ancak yapılan bir yanlışta, Allah’ın emrettiği bir ceza verilmesi gerekiyorsa, onu da hiç tereddüt etmeden yerine getirirdi.

İSTİHARE

İstihare dilimizde de yerleşmiş olan hayr kelimesinden türetilmiştir. Sözlük anlamı ‘hayrı isteme’ olup kişinin yapmasını planladığı bir işin hayırlı bir neticeye ulaşmasını talep etmeyi ifade eden bir kavramdır.

Rivayet edilen hadis-i şeriflerde Peygamberimizin (a.s) bu konuya önem verdiği belirtilmektedir. Sahabeden Cabir (r.a) anlatıyor: Resûlullah (a.s) Kur’an’dan bir sure öğretir gibi her işimizde bize istihare yapmayı öğretir ve şöyle derdi: *“Biriniz bir işe niyet ettiği zaman, farzların dışında, iki rekât namaz kalsın. Ardından da şöyle dua etsin: ‘Allah’ım, ilminle bana hayır takdir etmeni, kudretinle beni başarılı kılmanı ister ve bana yüce lüt-fundan vermeni dilerim. Çünkü senin her şeye gücün yeter; benim yetmez. Sen bilirsin, ben bilmem. Sen gaybı en iyi bilersin. Allah’ım bu iş benim dinim, hayatım ve geleceğim için hayırlı ise, bana onu yapmayı nasip et; onu benim için kolaylaştır ve bereketli kıl. Eğer bu iş, dinim, hayatım ve geleceğim için hayırlı değilse, onu benden beni de ondan uzaklaştır. Her ne olursa olsun, bana hayırlısını nasip et ve beni ondan hoşnut kıl’ sonra (istihare yapan kişi) isteyeceği şeyi söyler.”* (Buhâri, ‘Teheccüd’ 25)

Bu duaya göre öncelikle planlanan işin Müslüman’ı ilgilendiren tarafı hayırlı olmasıdır. Kul planını yapar kendisine faydalı olduğuna inandığı bir işi yapmaya karar verir. Helal, meşru ve uygun olduğuna kanaat getirir. Faydasını zararını hesaplar ve bir karara varır. Fakat unutulmamalı ki bizim hesabımızda uygun olan ilahi planda hayırlı olmayabilir. Bu nedenle de Rabbimizden hayırlısını ve hayırla neticelenmesini niyaz ederiz. Zira geleceğin ilmi Allah’ın kudretindedir.

İnsan kendisini ilgilendiren herhangi önemli bir konuda karar verme aşamasında iken genellikle sıkıntı ve darlık içinde olur. Cahiliye döneminde insanlar bu konuda kuşların uçuşundan, fal oklarından sonuç çıkarmaya çalışırlar veya kâhinlere, falcılara giderlerdi. Allah Resûlü iman ilkelere ile yakından ilgili olduğu için yukarıdaki hadisin başında Hz. Cabir’in (r.a) ifade ettiği gibi istihareyi detaylı bir şekilde anlatmış ve gereken duayı, yapılacak ibadetleri öğretmiştir. Böylece ashabını büyü, tılsım, fal gibi Müslüman inancıyla bağdaşmayan ve insanların en çok zaafa düştüğü bu tür arayışlardan muhafaza etmiştir. Zira hayatımızın yegane yöneticisi Rabbimizdir. Biz bunu *La havle vela kuvvete illa billahi’l-aliyyi’l-azim* cümlesiyle dile getiriyoruz

AYET-İ KERİME VE MEALİ

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

“Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlat ver! Bunun üzerine kendisine halîm /akıllı ve edepli bir erkek çocuğu olacağını müjdeledik.”

Saffât 37/100-101.

Dilcilerin hem zihinsel gelişmişlik hem de ahlaki olgunluk anlamı içerdiğini belirttikleri, halîm, “akıllı ve iyi huylu” ibaresi Kur’ân-ı Kerim’de, on bir ayette “sabırlı, yapacağını aceleyle ve kızgınlıkla yapmayan” anlamında Allah’ın sıfatı olarak geçmektedir. “Sabırlı ve temkinli, akıllı, ağır başlı” gibi anlamlar içeren diğer dört kullanımından ikisi Hz. İbrahim (Tevbe 9/114; Hûd 11/75), biri Hz. Şuayb (Hûd 11/87) hakkındadır. Sonuncusunun da konumuz olan ayette Hz. İbrahim’e müjdelenen oğlu ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Ayet, Hz. İbrahim’in tevhid mücadelesinden alınacak dersleri hatırlatmakta, onun çok sevdiği oğlunu bile Allah uğrunda feda etmekten kaçınmayacak kadar İlahi iradeye teslim olduğundan ders almamızı sağlamakta; kezâ oğlunun da yaşının küçüklüğüne rağmen aynı teslimiyet şuuruna sahip olduğunu ibretengiz bir şekilde ortaya koymaktır.

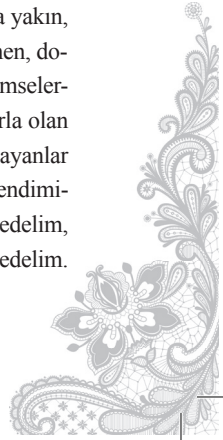
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَخْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ
النَّارُ، عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ

“Cehenneme kimin girmeyeceğini veya cehennemim kimi yakmayacağını size haber vereyim mi? Cana yakın olan, herkesle iyi geçinen, yumuşak başlı olup insanlara kolaylık gösteren kimseleri cehennem yakmaz.”

Tirmizî, Kıyâmet 45.

Hadis-i Şerif iyi insanın belli başlı özelliklerini ihtiva etmektedir. Demek ki cana yakın, insanlarla kolayca anlaşabilen, hoş sohbet kimseler iyi insanlardır. Herkesle iyi geçinen, dolayısıyla başkaları da kendisiyle iyi geçinen, güler yüzlü, tatlı dilli insanlar makbul kimselerdir. Yumuşak başlı ve uysal olanlar da Allah Teâlâ’nın beğendiği şahıslardır. İnsanlarla olan işlerinde onlara kolaylık gösteren, alırken, satarken, borcunu öderken zorluk çıkarmayanlar iyi huylu insanlardır. İyi huylu insanlardan olabilmek için, bir yandan Peygamber Efendimizin duasıyla “Allah’ım beni güzel yarattığın gibi huyumu da güzelleştir” diye niyaz edelim, diğer yandan da iyi huylu, yumuşak başlı ve insanlara karşı anlayışlı olmaya gayret edelim.

ARKADAŞLIK VE DOSTLUKTA RİAYET EDİLMESİ GEREKEN ŞARTLAR

Gazali, “*Kimyayı Saadet*” isimli eserinde bu konuya bir bahis açar ve öncelikle kendisi ile sohbet ve dostluk edilecek kişide üç haslet bulunması gerektiğini söyler. Bunlar; akıllılık, güzel huyluluk ve salihlerden olmaktır. Ona göre ahmak kişinin dostluğundan hiçbir fayda gelmeyeceği gibi, bu dostluğun sonu düşmanlıkla neticelenir. Verdiği zararın kendi bile farkında değildir. Hz. Ali’den rivayet edilir ki nice ahmak kişiler, akıllı dostlarını helak etmişlerdir. Üstelik de kişi, arkadaşı ile kıyas edilir. Güzel huylu olmayan kişi ise her bakımdan ziyan vesilesidir. Hatta Cafer Sadık’ın söylediğine göre kötü huylu insanlar aynı zamanda korkaktır; ne vakit sana lazım olsa ortadan kaybolur. Günahkâra gelince, eğer günah işlemek onun için sıradan bir iş haline gelmişse bu durum onun Allah’tan yeterince korkmadığını gösterir. Böyle birine ise asla güvenilmez. Gazali, dostluk konusunda insanları üçe ayırır: Kimi gıda gibidir, her daim lazımdır. Kimi ilaç gibidir, gerektiği zaman lazım olur. Kimi de hastalık gibidir, hiçbir vakit lazım olmaz. Demek ki arkadaş seçerken ya onun sana faydalı olmasına ya da senin ona faydalı kişi olduğuna dikkat etmek gerekir.

Bu açıklamadan sonra Gazali arkadaşlık ve dostlukta riayet edilmesi gereken şartları sayar. Bunlar sırasıyla:

- 1- Kardeşlik hakkını kendi hakkından önce tutmak,
- 2- Her ne zaman gerekse, gönül rızası ile yardımcı olmak,
- 3- Dili ile her zaman kardeşini müdafaa etmek,
- 4- Sevgisini açıkça ifade etmek,
- 5- Dünya ve ahiret işlerine dair ihtiyaç duyduğu bilgileri ona öğretmek,
- 6- Hata ve kusurlarını başışlamak,
- 7- Hayatında ve ölümünden sonra hayır dua ile anmak,
- 8- Vefakâr davranmak, ondan, ailesinden, dostlarından, evladından elini çekmemek.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَلَوْ أَمَرَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

“Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah’a inanırsınız.”

Â-i imran, 3/110.

Bu ayet, iyilik yolunda insanlığa önder ve örnek olmayı hak eden müslümanların başlıca niteliklerini göstermektedir. Buna göre onlar Allah’a iman ederler. Bunun gereği olarak peygambere, kitaba, ahiret gününde hesap vereceklerine ve diğer iman esaslarına inanırlar. İslam’ın öğrettiği güzel ahlaka sahiptirler; iyiliği emreder, kötülüğü engeller ve imanlarının gereğini yerine getirirler. Onlar iyi amel sahibi olmaları, aşırılık ve sapkınlıktan uzak, dosdoğru, adaletili, ölçülü, mütedil ve dengeli tutum ve davranışları sebebiyle insanlığa örnek ve rehber olmaya hak kazanmışlardır. Bu ayette anlatılan vasıfların en hayırlı ümmetin belirgin vasıfları olduğunda şüphe yoktur. Gerçek müminler bu vasıfları taşırlar. Bu sebeple Allah, insanlığı hakka davet gibi önemli ve şerefli bir görevi onlara vermiştir.

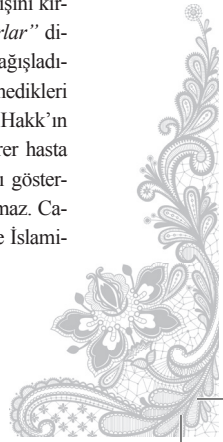
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَاتِبِي أَنْظُرِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ، وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، وَيَقُولُ:
رَبِّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

Abdullah b. Mesud (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (a.s)’in, peygamberlerden birinin halini anlatışı hâlâ gözümün önündedir. O peygamberi kavmi dövüş kanları içinde bırakmışlardı. O bu haldeyken bile yüzündeki kanları silerken şöyle diyordu: “Allah’ım kavmimi bağışla! Çünkü onlar doğruyu bilmiyorlar.”

Buhâri, Enbiyâ 54; Müslim, Cihâd 105.

Peygamber Efendimizin anlattığı bu peygamberin doğru yola çağırıldığı kavmi, onun davetini kabul etmedikleri gibi, kendisini fena halde dövmüşler, başını yarmışlardı. Buna rağmen o peygamber kavmine kin beslememiş, daha da önemlisi, kavminin doğru yolu bilmedikleri için böyle davrandıklarını söyleyerek Cenâb-ı Hak’tan onları affetmesini istemişti. Peygamber yaralama olayı maalesef İslam tarihinde de tekrarlandı. Uhud Gazvesinde Mekke’li kâfirler attıkları okla Peygamber Efendimizin mübarek dişini kır-dılar, yüzünü kanattılar. Efendimiz, “Allah’ım kavmimi bağışla! Çünkü onlar doğruyu bilmiyorlar” di-yerek Cenâb-ı Hakk’a onları cezalandırmaması için yalvardı. Böylece kendini bilmez kavmini bağışladığı-ını, onlara karşı gönlünde bir kin ve nefret bulunmadığını gösterdi. Doğruyu bilmeyenler, bilmedikleri için de ona düşmanca tavır alanlar her devirde olmuştur. Kıyamete kadar da olacaktır. Cenâb-ı Hakk’ın kendilerini doğru yola ilettiği bahtiyarlar, bu saadete eremeyenleri birer düşman gibi değil, birer hasta gibi görmelidir. Onların doğru yolu bulması için hem dua etmeli hem de elden gelen kolaylığı göster-melidir. Şiddet ve nefret insanları soğutur, ürkütür, uzaklaştırır. Bu ise kimseye bir şey kazandırmaz. Cahillere ve kendini bilmeyenlere Peygamber Efendimiz gibi anlayışlı ve hoşgörülü davranmak ise İslami-yet’e yeni müminler kazandırabilir.

İSTİHARE NASIL YAPILIR

Nakledilen rivayetlerde istihare için iki rekât namaz kılınması gerektiği belirtilmiştir. Şafii ve Maliki ulemaya göre herhangi bir nafîle namazdan sonra da istihare duası okunabilir. Namazın ilk rekâtında Fatîha'dan sonra Kâfirun suresi, ikinci rekâtında ise İhlâs suresi okunacağı ifade edilmişse de, başka ayetlerin okunabileceğine dair görüşler de nakledilmiştir. Maliki, Şafii ve Hanefî fukahasına göre istihare namazı kılmak herhangi bir şekilde mümkün olmadığı takdirde sadece istihare duası okunmasıyla yetinilebilir. İstihare namazı kerahet vakitleri dışında herhangi bir vakitte kılınabilir.

Namaz kılındıktan hemen sonra eller kaldırılarak mezkûr dua okunur. Diğerlerinde olduğu gibi edebe uygun bir şekilde duada bulunulması önemlidir.

Kişi bu duadan sonra olumlu veya olumsuz bir karara varamadığı takdirde namaz ve duayı yedi defaya kadar tekrarlayabilir. İnsanın bizzat kendisinin istiharede bulunması esastır. Bazı âlimlere göre bir başkası adına istiharede bulunulacağına dair görüş bulunsa da dayandığı rivayetin istihare ile irtibatlandırılmayacağı belirtilmiştir.

İstihare ile ilgili rivayet edilen hadis-i şerifte uyku ve rüya kısmı yer almaz. Sadece namaz ve dua zikredilir. Duadan sonra abdestli olarak kıbleye yönelip yatılmasının tavsiye edilmesi ve rüyada beyaz veya yeşil görülmesinin o işin hayırlı olduğuna, siyah veya kırmızı görülmesinin şer olduğuna delâlet ettiğine dair nakledilen görüşler (İbn Âbidîn, II, 27) şahsi tecrübelere dayanmakta, dolayısıyla fikhî bir mahiyeti bulunmamaktadır.

İstihare, iyi veya kötü olduğu açık şekilde bilinen bir şeyi yapıp yapmama konusunda değil, gerek dünyevi gerek uhrevî bakımdan kişi hakkında hayırlı olup olmayacağı kestirilemeyen işlerde söz konusu olabilir. Dinen iyi ve hayırlı olduğu bilinen işlerin zamanı, şekli vb. hususunda da istihare yapılabilir. İstihare mükellefin sorumluluğunu kaldırmaz fakat onda bir güven hissi uyandırır ve takdire rıza göstermesini sağlar. Dolayısıyla istiharenin kader, tevekkül ve sabır anlayışıyla yakın ilgisi vardır.

Hz. Peygamber'in tavsiyesi doğrultusunda istihare eskiden beri İslam dünyasında âdet olmuş ve önemli önemsiz birçok hususta günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

“Allah’tan korkun ve akrabalık bağlarınızı kesmekten sakının.”

Nisâ 4/1.

Akrabalık bağının (sıla-i rahim) hakkını vermemekten sakınmanın, Allah’ın emirlerine aykırı davranmaktan sakınma ile beraber zikredilmesi İslam’da akrabalık ilişkisine ne kadar önem verildiğine güçlü ve açık bir işaret teşkil etmektedir. Sıla-i rahim, akrabalarımıza karşı tatlı sözlü, güler yüzlü olmak; karşılaştığımızda selamlaşmayı, hal hatır sormayı ihmal etmemek; daima kendileri hakkında iyi şeyler düşünmek ve hayır dilemektir. Akrabaların ziyaretlerine gitmek ve çeşitli konularda yardımlarına koşmaktır. Özellikle yaşlıları zaman zaman yoklayarak, yapılacak işleri varsa onları takip etmek kendilerini sevindirecektir. Ayrıca imkânlar ölçüsünde akrabalara mali yardım ve destek sağlamaktır.

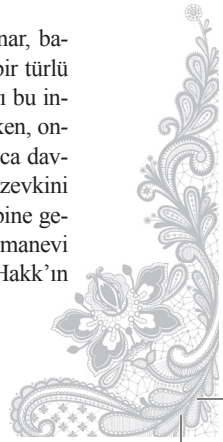
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي،
وَأَحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيَسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ،
فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ، فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمْ الْمَلَّ وَلَا يَزَالُ مَعَكَ
مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ»

Bir adam: “Yâ Resûlallah! Benim akrabam var. Ben kendilerini ziyaret ediyorum, onlar bana gelip gitmiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara anlayışlı davranıyorum, onlarsa bana kaba davranıyorlar; dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (a.s) şöyle buyurdu: “Eğer dediğin gibi isen, onlara sıcak kül yutturmuş oluyorsun. Sen böyle davrandıkça, Allah’ın yardımı seninle beraberdir.”

Müslim, Birr 22.

Kül yiyen kimse çok geçmeden korkunç bir ıstırap çekmeye başlar. Midesi yanar, bağırsakları kavrulur, aşırı derecede susuzluk duyar. Ne kadar su içerse için harareti bir türlü sönmez. Akrabasına kötü davranan, onlarla görüşüp konuşmayan kimseler, yaptıkları bu insanlık dışı davranışlardan dolayı bir müddet sonra pişman olup elem ve ıstırap çekerken, onların kabalıklarına katlanan, kötülüklerine iyilikle karşılık veren akrabaları ise, insanca davranmanın derin huzurunu tadarlar. Bu konudaki dini buyruklara uymanın manevi zevkini yaşarlar. Onların bu asil davranışı kadir bilmez akrabalarını daha fazla ezer, yerin dibine geçirir. Gelmeyen akrabasına giden, onların kabalıklarına tahammül eden, maddi ve manevi yardımlarıyla onları görüp gözeten kimsenin yaptığı bu iyilik ve ikramlar, Cenâb-ı Hakk’ın rızasını kazanmaya vesile olur.

AKRABALARLA GÜZEL GEÇİNMEK

Kur'an ve Sünnet akrabaya iyi davranmayı, ana babaya iyilikten sonra ikinci sırada zikreder. Efendimizin sünnetine göre teyze anne yerindedir, amca da baba gibidir. Abdullah b. Ömer'den gelen bir rivayete göre bir adam Efendimiz (a.s)'a gelerek "Ey Allah'ın Resûlü! Çok büyük bir günah işledim, nasıl tövbe edeyim?" diye sordu. Efendimiz "Annen var mı?" buyurdu. Adamın "Hayır" demesi üzerine teyzesinin olup olmadığını sordu. Olduğunu öğrenince "Öyleyse ona bir iyilikte bulun!" buyurarak yakınlarla yapılan iyiliklerin günahların affına vesile olduğunu öğretmiş oldu (*Müslim, Birr 11,13*).

Akrabaya iyi davranmak için onların bizimle aynı yaşantıda olmaları gerekmez. Efendimiz, Buhârî ve Müslim'de geçen bir rivayette şöyle buyurmuştur: "*(Akrabam olan) Falanoğulları ailesi benim dostlarım değildir. Benim gerçek dostlarım Allah Teâlâ ile Salih müminlerdir. Fakat ötekilerle aramızda akrabalık bağı bulunduğu için kendileriyle ilgimi kesmeyeceğim.*" *Peygamberimizin sünnetinde bırakın akraba ile ilişkiyi kesmeyi, akrabalarımızın izini kaybetmişsek arayıp bulmak, soyunu ve neslini öğrenip takip etmek tavsiye edilmiştir. Onun bildirdiğine göre akrabalarla ilişkinin korunmasına özen göstermek aile içinde sevginin artmasına, malın bollaşmasına ve ömrün uzamasına vesile olur* (Tirmizi, Birr 49; Ebû Davud, Edeb 110).

Enes b. Malik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre Ebû Talha (r.a) Ensar içinde malı en çok olan kişiydi. Bütün malları içinde en çok sevdiği ise "Beyrahâ" isimli bahçesiydi. Bu bahçe mescidin karşısındaydı. Zaman zaman Resûlullah (a.s) de oraya gider, bahçenin tatlı suyundan içer ve istirahat ederdi. Al-i İmran Suresi'nde "*Sevdiğiniz mallardan infak etmedikçe cennete nail olamazsınız.*" ayeti nazil olunca Ebû Talha Efendimize gelerek en sevdiği mal olan bu bahçeyi Allah yolunda sadaka olarak vermek istediğini söyledi. Peygamberimiz onu bu karardan dolayı tebrik ettikten sonra bahçeyi akrabalarına vakfetmesini söyledi. Bunun üzerine Ebû Talha o bahçeyi yakınları ve amcaoğulları arasında taksim etti. (*Müslim, Zekat 42*)

Şair, şeref ve itibarın soy ile değil, amel ile kazanılacağını bakın ne güzel ifade etmiş:

*Namertler içinden hicret et durma,
Yapacağın hayrı kimseye sorma,
Kişizadeliikle kendini kurma,
Mezar taşı ile iftihar olmaz.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ
وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا
كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا
الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

“Sonra onların izinden peygamberlerimizi peş peşe gönderdik. Arkalarından Meryem oğlu İsa’yı da gönderdik, ona İncil’i verdik, ona uyanların kalplerine şefkat ve merhamet yerleştirdik. Kendilerinin icat ettikleri ruhbanlığa gelince, biz onlara bunu emretmemiştik; sırf Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için yapmışlardı, ama buna hakıyla riayet etmediler. Biz de içlerinden iman edenlere mükâfatlarını verdik, ama çokları yoldan çıkmışlardı.”

Hadid 57/27.

Hz. İsa’nın örnek ahlakını, İncil öğretisine hâkim olan hoşgörü vb. ahlaki erdemleri özümseyenler kalpleri şefkat ve merhamet dolu insanlar oldular. Allah onlara ruhbanlık gibi bir görev yüklememişti; fakat Hıristiyanlığın başlangıcında samimi müminler ağır sosyal ve siyasî baskılara maruz kaldılar. Bu durum karşısında onlardan bir kısmı sırf bu katliam ve çatışmalarda eriyip gitmemek ve böylece dinlerini koruyabilmek amacıyla dağlara, üçra yerlere çekilip kendilerini ibadete verdiler. Fakat zaman içinde bu inziva hareketi amacından saptırıldı ve dinin istismar aracı olmasını kurumlaştıran, hatta toplum içi ve toplumlar arası çatışmaları körtükleyen ruhban bir örgütlenmeye döndü.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ مِنْكُمْ مُنْفَرِينَ، فَأَيُّكُمْ أَمَّ النَّاسَ، فَلْيُوجِزْ فَإِنَّ مِنْ
وَرَائِهِ الْكَبِيرَ، وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ

(Bir adam Peygamberimize gelerek: Filanca bize namaz kıldırırken o kadar uzatıyor ki, bu yüzden bazen sabah namazına gelemiyorum, dedi. Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu:) “Ey insanlar! İçinizde nefret ettiren kimseler var! Kim imamlık yaparsa, namazı kısa kıldırın; zira arkasındaki cemaatin içinde yaşlısı var, çocuğu var, iş gücü sahibi olanı var.”

Buhâri, İlim 28, Edeb 75; Müslim, Salât 182-185.

Peygamber Efendimizin en önemli görevi insanları dine davet etmek, onların iyi birer müslüman olmasına yardımcı olmaktır. Onları dinden soğutmamak, bıktırmamak için büyük gayret sarf ederdi. Bu sebeple dini konularda her zaman konuşmaz, sahabelerin dinlemeye iyice istekli oldukları zamanı kollardı. Dini öğretip benimsetme konusunda böylesine titiz olduğu için müslümanları dinden soğutan tutum ve tavırları şiddetle kınardı. Bir sahabe Resûlullah’ın huzuruna gelerek mahalle imamlarının uzun süreler okuması sebebiyle bazen namaza geç geldiğini veya gelemediğini söyleyince, Peygamber Efendimiz buna pek öfkelenmişti ve hemen sahabeleri topladı. Namazı gereğinden fazla uzatarak insanları dinden soğutmamalarını sıkı sıkı tembih etti. Bununla birlikte yalnız başına namaz kıldıkları zaman, istedikleri kadar uzun kılabileceklerini söyledi.

İNSANLIĞIN EVRENSEL ERDEMLERİ

Şûra suresinde Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: “(Dünyalık olarak) size her ne verilmişse, bu dünya hayatının geçimliğidir. Allah’ın yanında bulunanlar ise daha hayırlı ve kalıcıdır. Bu mükâfat, inananlar ve Rablerine tevekkül edenler, büyük günahlardan ve çirkin işlerden kaçınanlar, öfkelendikleri zaman bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler ve namazı dosdoğru kılanlar; işlerini, aralarında danışma ile yürütenler, kendilerine verdiğimiz rızaktan Allah yolunda harcayanlar, bir saldırıya uğradıkları zaman, aralarında yardımlaşanlar içindir.” (Şura, 42/36-39) Bu ayet-i kerimelerin beyan ettiği faziletler müminin asli gayesini oluşturur. Bunlar, dünya huzuru ve ahiret saadetinin yol işaretleridir. Bir kısmı ancak ümmete has özellikler olmakla beraber bir kısmı da bütün insanlığın yararlanması gereken erdemli davranışlardır. Allah’a inanmak, tevekkül, günahlardan kaçınmak, namaz kılmak, Allah yolunda infak etme gibi vazifeler mümin olmanın bir gereğidir. Çirkinliklerden uzak durmak, öfkeli iken bağışlayıcı olmayı tercih etmek, fikir danışarak karar vermek ve yardımlaşmak ise hem müminlerin hem de bütün insanlığın ihtiyacı olan mutlu bir hayatın önemli yapı taşlarıdır.

İnanmak küfür buhranında bunalan nefsin elinden tutar. Onu imanın huzuruna kavuşturur, hayatı anlamlandırır. Tevekkül sıkıntıdan, stresten kurtarır. İradeyi sağlam tutar. Kötülükten ve çirkin davranışlardan uzak durmak Müslüman’ın asli vazifesi olmakla birlikte bütün insanlığın aradığı ve özlem duyduğu bir özelliktir. Namaz kılmak, yalnız olmadığımızı, Rabbimizin katında unutulmadığımızı, sevildiğimizi hatırlatan; birliği beraberliği, yan yana durmamızı sağlayan, merhamet ve sevgimizi paylaştığımız ibadetimizdir. İnfak etmek, kendimizden başkasının derdiyle dertlenecek kadar engin bir gönle sahip olduğumuzu, alın terimizi herhangi bir menfaat beklemeden paylaşacak kadar diğerkâm olduğumuzun resmidir. Öfkemize yenilmeyip affedici olmak nice hayır kapılarını açar, nice mutluluklara alır bizi götürür. Fikir danışmak, Aziz Peygamberimiz (a.s)’in en önemli özelliklerindedir. Günümüzde gerek ülke yönetimlerinde yetkili olanlar, gerek iş dünyasında faaliyet gösterenler, gerek eğitim ve öğretim alanında hizmet üretenler ve gerekse huzurlu sağlıklı bir aile hayatı arayanların ihtiyaç duyduğu en önemli yardım, fikir alışverişidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا الْحِسَابَ

“Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır.”

Hadid 38/26.

Davud hem peygamber hem hükümdar olduğu için kelimenin her iki anlamıyla da halifedir. Ayette şu noktalara dikkat çekilmektedir: Herkes hakkında gerekli olmakla birlikte özellikle Davud gibi peygamber ve hükümdar olanlar için daha da önemli bazı görevler vardır. Bunların başında, adaletle riayet ve nefsanî arzuları yenmek gelir. Aksine davranışlar, kişiyi Allah yolundan saptırır, dolayısıyla daha başka günahların işlenmesine de sebep olur. Ayetin sonunda bütün bunların ahiret hesabını unutmak veya önemsememekten kaynaklandığına da işaret edilmekte, bunun cezasının şiddetli olacağı hatırlatılmaktadır.

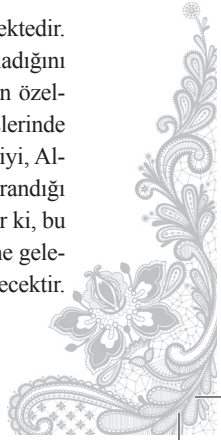
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اللَّهُمَّ، مَنْ وَلِيَّ مِنْ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ، فَاشْتَقُّ عَلَيْهِ،
وَمَنْ وَلِيَّ مِنْ أُمَّتِي شَيْئًا فَفَرَّقَ بِهِمْ، فَارْفُقْ بِهِ

“Allah’ım! (her hangi bir kademedede) ümmetimin yönetimini üstlenip de onlara zorluk çıkararak kimseye sen de zorluk çıkar. Ümmetimin yönetimini üstlenip de onlara yumuşak davrananlara sen de yumuşaklık göster.”

Müslim, İmâre 19.

Hadisimiz, Resûl-i Ekrem (a.s.)’in ümmetine beslediği derin şefkati dile getirmektedir. Onun bu sözlerini duyarak okuyan herkes, mübarek kollarıyla bütün ümmetini kucakladığını ve onları yöneticilerine emanet ettiğini hisseder. Demek ki idarecinin en başta gelen özelliklerinden biri, ümmet-i Muhammed’i sevmesi, onlara merhamet etmesi ve bütün işlerinde kendilerine kolaylık göstermesidir. Ümmet-i Muhammed’e zorluk çıkararak bir idareciyi, Allah Resûlü’nün bedduası iflâh etmez. Eğer zalim bir idareci müslümanlara kötü davrandığı için dünyada cezasını çekmezse, Allah Teâlâ ona tövbe etme fırsatı vermiyor demektir ki, bu durum o kimse için gerçekten bir felâket olur. Zira dünyada başını taşa vurup kendine gelemeyen, hatasını anlayıp ondan vazgeçmeyen kimse, cezasının tamamını ahirette çekecektir.

YÖNETİCİLERİN YUMUŞAK DAVRANMASI

Hasan-ı Basri'den: Âiz b. Amr, Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına girdi ve ona şöyle dedi: Ey oğlum, ben Allah Resûlü'nü şöyle derken duydum: *"Yöneticilerin en kötüsü, yönetimi altındaki insanlara sert ve kaba davrananlardır."* (Müslim, İmâre 23)

Hız. Aişe'den: Allah Resûlü'nün benim şu evimde şöyle dediğini işittim: *"Allahım! Ümmetimin işlerinden birini üstlenip de onlara zorluk çıkarana sen de zorluk çıkar; ümmetimin işlerinden birini üstlenip de onlara yumuşak davrananlara sen de yumuşak davran."* (Müslim, İmâre 19)

Allah Resûlü buyurdu: *"En akıllıca davranış, Allah'a imandan sonra, insanların sevgisini kazanmaya çalışmaktır."* (Münâvî, III, 575; Heysemî, VIII, 17, 28)

Allah Resûlü buyurdu: *"Devlet başkanlarınızın en hayırlısı sizi seven ve sizin tarafınızdan sevilen, size dua eden, sizin de kendisine dua ettiğinizdir. Devlet başkanlarınızın en kötüsü de size buğzeden ve sizin de kendisine buğzettiğiniz, size lanet eden ve sizin de kendisine lanet ettiğinizdir."* (Müslim, İmâre, 65-66)

Ebû Musa'dan nakledilir: "Resûlullah (a.s) birini her hangi bir iş için gönderdiğinde *'Müjdeleyin, nefret ettirmeyin; kolaylaştırın, zorlaştırmayın'* buyururdu. (Müslim, Cihad, 6)

Allah Resûlü şöyle buyurdu: *"Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konulmayı arzuluysa, Allah'a ve ahiret gününe inanmış olarak ölsün. Bir de kendisine nasıl davranulmasından hoşlanıyorsa başkalarına da o şekilde davranсын."* (Müslim, İmâre, 46)

Akif merhum yöneticilerin sorumluluğunu Hz. Ömer'in dilinden şöyle aktarır:

*Kenar-ı Dicle'de bir kurt aşırsa bir koyunu
Gelir de adl-i İlahi sorar Ömer'den onu!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَإِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ
عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

“Sana gelirlerse aralarında hüküm ver veya onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hükmet. Şüphesiz Allah adil olanları sever.”

Maide, 5/42.

İslam, din ve vicdan özgürlüğüne önem verdiği için hiç kimseyi hak dini kabul etmeye zorlamadığı gibi gayri müslimleri de İslam hükümlerini uygulamaya mecbur etmemiştir. Onların kendilerine ait özel mahkemeler kurarak davalarını kendi dinlerinin hükümlerine göre çözmelerine müsaade etmiştir. Onlarla muamelelerinde daima adaletli olmak ölçü alınmıştır.

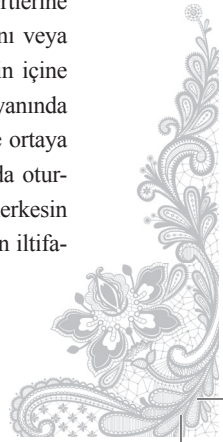
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَىٰ مَنَابِرٍ مِّنْ نُورٍ، عَنِ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عَزَّ
وَجَلَّ، وَكَلَّتَا يَدَيْهِ يَمِينٌ، الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُوا

“Verdiği hükümlerde, ailesinin ve halkın yönetiminde adaletli davranan yöneticiler; kıyamet gününde Allah Teâlâ'nın yanında nurdan yüksek koltuklar üzerinde otururlar.”

Müslim, İmâre 18.

Hadisimizde adaletli yönetici ifadesinin daha geniş bir kapsamda ele alındığını görmekteyiz. Adaletli devlet başkanı, adaletli vali, kaymakam, adaletli hâkim, aile fertlerine adil davranan ve onlara haksızlık etmeyen aile reisi, idaresine verilen yetim malını veya vakıf malını adaletli bir şekilde kullanan yönetici ve benzeri kimseler bu müjdenin içine girmektedir. İdaresi altındaki kimselere adaletli davranan yöneticilerin Allah Teâlâ yanında pek büyük bir itibara sahip olacaklarını bu hadis-i şerif göz kamaştırıcı bir ifadeyle ortaya koymaktadır. Kıyamet gününde Allah Teâlâ'nın yanında nurdan yüksek koltuklarda oturmak ifadesi bazı âlimlerin dediği gibi mecazi de olabilir hakiki de. Önemli olan, herkesin bir kurtarıcı beklediği o çaresizlik gününde, mahşerin ve kıyametin yegâne sahibinin iltifatını ve himâyesini kazanabilmektir.

İSTİŞARE

İnsanların bir konuda karşılıklı görüş talebinde bulunması anlamındaki istişare, sevgi ve saygının gelişmesine; birlik ve beraberliğin tesis edilmesine büyük katkı sağlayan nebevi bir davranıştır. Nitekim Rabbimiz ayet-i kerimede, Efendimiz (a.s)’in bu vasfından bahisle şöyle buyurmaktadır: “*Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah’tan bağışlama dile. Yapacağın işlerde onlara danış. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah’a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.*” (Ali İmran, 3/159)

Başkasının görüşlerine değer veren, onlara danışan kimselerin kalbi yumuşaktır. Merhamet sahibidir. Sever ve sevilir. Böyle kimseler yönetici de olsa sevilir, aile reisi de olsa sevilir, çocuk da olsa sevilir ve onlarla hayat ahenk içinde devam eder. Efendimiz bu hususta şöyle buyuruyor: “*İdarecileriniz hayırlı kimselerden, zenginleriniz cömertlerden olur ve işleriniz de aranızda istişare ile yürürse yerin üstü size yerin altından daha hayırlıdır.*” (Tirmizi, Fiten 78)

İnsanlar kendilerine iltifat edilmesinden, sözlerinin dikkate alınmasından hoşlanırlar. Görüşlerinin alınmasından ve alınan kararlara katkı sağlamaktan mutlu olurlar. O halde biz de istişareyi hayatımızda prensip edinmeliyiz. İşveren isek çalışanlarımızın, idareci isek memurlarımızın, aile büyüğü isek aile bireylerimizin fikirlerine müracaat edip alacağımız kararlarda onların katkılarını sağlayalım. Çünkü hayatın bereketi, işlerin verimi ortak alınan kararlardadır. Farklı görüşlere değer verelim. Yanılabileceğimizi, fikirlerimizin yanlış olabileceğini, bizden başka kimselerin de isabetli düşüncelere sahip olabileceğini unutmayalım. Danışabileceğimiz güvenli, tecrübe sahibi, bilgili kimselere müracaat etmeyi ihmal etmeyelim. Atalarımız, *bin bilsen de bir bilene danış* demişler. Danışarak, istişare ederek hareket ettiğimizde hatalarımız daha asgariye inecek, kararlarımız daha isabetli olacaktır. Özellikle aile bireylerimizin, eşimizin, çocuklarımızın görüşlerine başvurduğumuzda evimizin atmosferinin değiştiğini göreceğiz. Eşimiz mutlu, çocuklarımız özgüvenli olacaktır. Aksi durumda ise çocuklarımızda güven kaybı olacak, aile fertlerimiz, kendilerine değer verilmediği hissine kapılacaktır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“Allah size emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emreder. Allah bununla ne de güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi istendir, her şeyi görendir.”

Nisa, 4/58.

Tarih boyunca insanların huzur ve mutlulukları iki sebeple kazanılmış veya kaybedilmiştir: Emanet ve adalet. Emanetler ehline verildiği ve adalete riayet edildiği müddetçe cemiyette huzur ve sadet bulunmuş, hıyanetler ve haksızlıklar ise huzursuzlukların, kavgaların, savaşların, servet ve neslin helâk olmasının baş sebepleri arasında yer almıştır. Emanet, korunması istenen maddi ve manevi değerdir. Kişinin kullanıp sahibine iade etmek üzere aldığı eşya emanet olduğu gibi devletin hizmet makamları da emanettir; ilim, din, antlaşma ve sözleşmeler, komşuluk hakları birer emanettir. Bütün bunlar korunacak, muhatap ve ilgililerine teslim edilecek, ne maksatla verilmiş ise ona uygun olarak kullanılacaktır. İnsanlar arasında hüküm genellikle bir ihtilâf ve dava halinde, haklı olanı haksız olandan ayırmak veya hakkın kime ait olduğunu açıklamak suretiyle gerçekleşir. Adalet, “eşitlik ve dengeyi sağlamak” demektir. Burada eşitlikten maksat, herkese aynı şeyi, aynı vasıf ve miktarda vermek değildir; herkesin hakkını, hak ettiğini, lâıyk olduğunu almada eşit olmasıdır; güçlü de olsa haksızın, güçsüz de olsa haklı ile hukuk karşısında eşit muamele görmesidir.

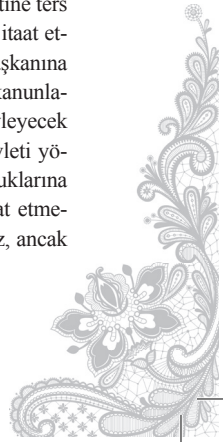
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَهُ، إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ، فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ، فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ

“Bir müslümanın, günah işlemesi emredilmediği sürece, sevdiği veya sevmediği bütün konularda devleti yöneten kimseye itaat etmesi şarttır. Bir günah işlemesi emredildiği zaman ise kimseyi dinleyip itaat etmez.”

Buhâri, Ahkâm 4, Cihâd 108; Müslim, İmâre 38.

Yöneticinin verdiği emirler, yönetilen bazılarının işine gelmeyebilir; çıkarıcıların menfaatine ters düşebilir. Bu emir veya kanunlar Allah’ın buyruklarına aykırı olmadığı sürece herkesin ona itaat etmesi gerekir. Devleti yönetmenin, huzur ve emniyeti sağlamanın tek yolu budur. Devlet başkanına veya onun temsilcilerine itaatin bir istisnası vardır. O da verilen emirlerin veya çıkarılan kanunların Allah’ın buyruklarına ters düşmesidir. Allah’ın emrine ters düşen, diğer bir ifadeyle söyleyecek olursak, dince günah sayılan bir buyruğun hiçbir şekilde uygulanma şansı yoktur. Zira devleti yöneten kimselere itaat etmeyi kesin bir şekilde emreden din, onların buyrukları Allah’ın buyruklarına ters düştüğü zaman, kendilerine itaat etmemeyi aynı kesinlikle emreder. Yalnız burada itaat etmekle isyanı birbirine karıştırmamak gerekir. Allah’ın razı olmadığı konularda itaat edilmez, ancak isyana kalkışmak doğru değildir.

YÖNETİCİYE İTAAT

Allah Resûlü buyurdu: “Bir Müslümana, günah işlemesinin emredilmesi hariç, hoşlandığı ve hoşlanmadığı her konuda yöneticisini dinleyip itaat etmesi şarttır. Günah işlemesi emredildiği zaman ise dinleyip itaat etmez.” (Buhâri, Ahkam 4)

Allah Resûlü buyurdu: “Kim bağıllık sözü verdiği devlet başkanına karşı sebepsiz yere itaatsizlik ederse kıyamet günü Allah Teâlâ'nın huzuruna, tutunacağı hiçbir gerekçesi bulunmadan çıkar. Devlet başkanına bağıllık sözü vermeden ölen kimse cahiliye devrinde ölmüş gibi olur.” (Müslim İmâre 58)

Allah Resûlü buyurdu: “Üzerinize tayin edilen yönetici, başı kuru üzüm gibi siyah bir köle bile olsa sözünü dinleyip kendisine itaat edin.” (Buhâri, Ahkam, 4)

Allah Resûlü buyurdu: “..Bir kimse devlet başkanına bey'at eder, elini tutup kendisine samimiyetle bağlanırsa elinden geldiğince ona itaat etmelidir. Bu arada bir başkası çıkararak yönetimi ele geçirmeye çalışırsa hemen boynunu vurun.” (Müslim, İmâre, 46)

Allah Resûlü buyurdu: “Bana itaat eden Allah'a itaat etmiş, bana karşı gelen Allah'a karşı gelmiş olur. Devlet başkanına itaat eden bana itaat etmiş, devlet başkanına karşı gelen bana karşı gelmiş olur.” (Buhâri, Ahkam I; Müslim, İmâre 32-33)

Seleme b. Yezîd el-Cu'fî, Allah Resûlü'ne şöyle dedi: “Ey Allah'ın elçisi, başımıza kendi haklarını bizden isteyen, fakat bizim hakkımızı bize vermeyen yöneticiler gelirse, bize ne yapmamızı emredersiniz?” Resûlullah ona cevap vermedi. Bir daha sorunca şöyle buyurdu: “Onların sözünü dinleyip kendilerine itaat edin. Onlar yapmaları gerekenden, siz de yapmanız gerekenden sorumlusunuz.” (Müslim, İmâre, 49-50)

Liderlerin toplumlarını nasıl yönlendirdiklerini Akif şöyle ifade eder:

“Doğru yol işte budur, gel!” diye sen bir yürü de,
O zaman bak ne koşanlar göreceksin sürüde!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, peygambere ve sizden olan idarecilere/ yöneticilere de itaat edin! Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz; Allah’a ve ahiret gününe (gerçekten) inanıyorsanız, onu Allah’a ve Resûl’üne götürün. Bu -sizin için- daha hayırlıdır ve sonuç bakımından da daha güzeldir.”

Nisa, 4/59.

Allah’a itaat, “O’nun Kur’ân-ı Kerim’de ve elçisinin tebliğ mahiyetindeki söz ve davranışlarında ortaya çıkan emir ve iradesine uymak” demektir. Resûlullah’a itaat, öncelikle tebliğ ettiği Kur’an’a ve sünnete uymaktır. Ancak burada “ve” bağlacı ile yetinilmeyip “İtaat ediniz” emrinin “Resûlullah” için de tekrar edilmesi ona itaatin, “Kur’an’dan ibaret olan vahyin tebliğine uyma”yı aştığını, kaide olarak bütün davranışlarının örnek edinilmesini, bütün buyruklarının yerine getirilmesini içine aldığı göstermektedir. *Ulû’l-emr*; “emir sahipleri, emir verme salâhiyeti taşıyan ve bu konumda olanlar, yani âmirler” demektir. Bunlardan maksadın kimler olduğu konusunda “devlet başkanı, onun veya toplumun yetki verdiği yöneticiler ve kumandanlardır” veya “âlimlerdir” gibi çeşitli anlayışlar ve rivayetler vardır. “...sizden olan emir sahiplerine itaat edin” buyurulduğuna göre bunların belli kişiler ve makam sahipleri olduğu, iman ve dünya görüşü itibariyle müslüman olanlardan seçildiği veya tayin edildiği, meşrû buyruklarında bunlara itaat etmenin Allah emri ve dinin gereği olduğu anlaşılmaktadır.

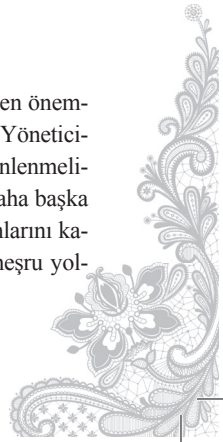
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنْ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيْبَةٌ

“Üzerinize tayin edilen yönetici, başı kuru üzüm gibi siyah bir köle de olsa sözünü dinleyip kendisine itaat ediniz.”

Buhâri, Ezân 54, 56, Ahkâm 4.

Devletin devamı, milletin birliği ve beraberliği, halkın huzuru ve sükûnu her şeyden önemlidir. Bunu sağlamak da devlet işlerini yürüten kimselere itaat etmekle mümkündür. Yöneticiler Allah’a karşı gelmedikçe, yönettikleri insanları günaha sürüklemelikçe sözleri dinlenmelidir. İnsan bu konuda zenginken veya huzurluyken başka, fakirken veya kederliyken daha başka düşünmemelidir. Hatta idareci haksızlık ederek kendi çıkarlarını ön planda tutsa, yakınlarını kayırsa bile, bunlar ona isyan etmek için yeterli sebep değildir. Yanlış olan tepkiler, meşru yollarla dile getirilmelidir.

İSTİZAN: İZİN ALMA ADABI

Bir yere girmek için orada bulunanlardan izin istemek genel ahlaki bir kuraldır. Bizim kaynaklarımızda buna istîzan denir. Kur'ân-ı Kerim'de bu hususa değinilmiştir. Zira bu konuda Hz. Peygamber (a.s) de muzdarip olmuş, kişinin özel hayatı ve mahremiyetiyle alakalı olan bu konu belli kurallara bağlanmıştır. Bu hususu düzenleyen nasların başında Nur suresinin 27-28. Ayetleri gelmektedir. Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selam vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor. Eğer evde kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, “Geri dönün” denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir.”*

Peygamberimiz (a.s) bir hadis-i şeriflerinde: *“Bir yere girmek istediğinizde üç defa izin isteyin. Eğer girmenize izin verilmezse geri dönün”* buyurmuştur (Müslim, İstîzan 34,35)

Konuyla ilgili kuralları aşağıdaki şekilde zikredebiliriz:

- 1- Sahibi veya görevlisi tarafından izin verilmeyen mekânlara izinsiz girilmez.
- 2- Bir yere girmek isteyen kimse üç defa sesini duyuracak şekilde izin istemelidir. İçeriden olumlu bir cevap almadığında oradan ayrılmalıdır.
- 3- İzin isterken ev halkına selam verilmelidir. Peygamberimiz (a.s) izin almadan huzuruna gelen bir kişiye: *“Dışarı çık, selam ver, sonra da girmek için izin iste”* (Darimi, Salat 88) sözleriyle uyarıda bulunmuştur.
- 4- İzin isteyen kişi kendisini ismiyle tanıtmalıdır. Sadece ‘benim’ ifadesi tanınmak için yeterli değildir.
- 5- İzin isteme hükümünün asıl konuluş hikmeti aile mahremiyetini yabancı gözlemlere karşı korumaktır. Bu nedenle bir kimsenin izinsiz girmesi câiz olmayan yeri, iyi niyetle de olsa kapı aralığından veya pencereden gözetlemesi uygun değildir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

“Emr olunduğun gibi dosdoğru ol; onların heveslerine uyma .”

Şûra, 42/15.

İslami terminolojide istikamet, “inanç, niyet, düşünce ve davranışta doğruluk ve dürüstlüğü; Allah’a yönelme ve O’nun buyruklarına uygun davranma hususunda devamlı ve tutarlı olmayı” ifade eder. Hz. Peygamber Hûd Sûresi’nin kendisini çok etkilediğini ifade etmiş ve –bir rivayete göre– bu etkinin gerekçesini orada geçen bu buyruğun getirdiği ağır sorumlulukla açıklamıştır (Tirmizi, “Tefsîr” 57). Yüce Allah haklı ve haksız ayırımıyla ilgili nihai hükmünü mahşer günü açıklamayı murat ettiğiinden, farklı tercihlere imkân veren ve bir sınav ortamı olan bu dünyada farklı yönlerde yolculuklar sürüp gitmektedir. Fakat mümin her hâlükârda adalet ilkesinden şaşmamalıdır.

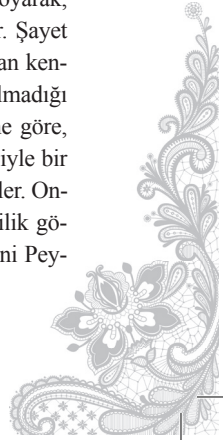
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ، فَإِنَّكَ إِنْ أُعْطِيَتْهَا
عَنْ مَسْأَلَةٍ وُكِّلْتَ إِلَيْهَا، وَإِنْ أُعْطِيَتْهَا عَنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا

Peygamberimiz (a.s) Abdurrahman b. Semûre’ye hitaben şöyle buyurdu: “Kimseden yöneticilik görevi isteme! Zira bu görev sen istemeden verilirse, Allah yardımcın olur. Eğer sen istediğin için verilirse, Allah’tan yardım göremezsin.”

Buhâri, Ahkâm 5, 6, Eymân 1, Keffârât 10; Müslim, Eymân 19, İmâre 13.

Hadis-i Şerifte sözü edilen yöneticilik, valilik, kaymakamlık gibi devleti temsil etme görevidir. Peygamber Efendimiz devletin gücünü kudretini temsil edecek kişilerin bu görevi lâyük, şahsiyetli, bilgili ve işinin ehli kimseler olması gerektiğine işaret buyurmakta, makam ve mevki heveslisi değersiz ve şahsiyetsiz kimselerin böyle önemli mevkilere getirilmemesi icap ettiğini hatırlatmaktadır. Zira koltuk sevdasına kapılmış olan menfaatçiler, o makamlardan hesapsız çıkarlar elde etmeyi umdukları için, araya hatırlı kimseler koyarak, hatta gerekirse büyük rüşvetler vererek göz diktikleri mevkileri elde etmek isterler. Şayet bir kimse böyle önemli görevlere lâyük ise ve bu hizmet devleti yönetenler tarafından kendisine teklif ediliyorsa, görevi kabul edip devletine hizmet etmelidir. Kendisi talip olmadığı halde lâyük görümlere iş başına getirilen kimse, Peygamber Efendimizin belirttiğine göre, Cenâb-ı Hakk’ın yardımını görür ve işinde başarılı olur. Şahsi arzusu ve hırsı sebebiyle bir görevi kendisi isteyip yönetici olan kimseler ise Allah Teâlâ tarafından desteklenmezler. Onlar karşılaştıkları meseleleri şahsi yetenekleri ile halletmek zorunda kalırlar. İdarecilik görevine ehil olsa bile, bir kimsenin içindeki ihtirası dışarı vurarak bu görevi istemesini Peygamber Efendimiz doğru bulmamış böyle kimselere görev vermemiştir.

YÖNETİCİLİĞİ İSTEMEMEK

Resûlullah (a.s) Medine çevresindeki bölgelerin İslam Devleti'nin eyaletleri haline gelmesi üzerine bu bölgelerin yönetimi için çeşitli kişileri görevlendirmiştir. Aynı zamanda kendisi Medine dışına çıktığında da yerine birini vekil olarak bırakmıştır. Bunların başında 12 veya 13 defa vekil bıraktığı gözleri görmeyen sahabe İbn Ümmü Mektum gelmektedir. Kaynaklarda Hz. Ali, Osman, Ebû Zer ve Sa'd b. Ubade'nin de aralarında bulunduğu on yedi vekilin adı anılır.

Efendimizin görev verdiği kimseler hakkındaki ölçüsü liyakat ve ferdi ehliyet idi. Bunlardan yetenekli çıkmayanları geri çağırma ve daha liyakatlisini göndermede de tereddüt etmezdi. Başka konularda bilgi ve yetenek sahibi olsa da bir işin üstesinden gelemeyeceğine inandığı kimseyi bu göreve getirmemiştir. Nitekim meşhur sahabe Ebû Zer el-Gıfârî ve amcası Abbas'ın bu yöndeki talebini kabul etmemiştir. Çünkü onların bu görevin sorumluluğunu taşıyabileceklerine inanmıyordu.

Kendisinden bir yöneticilik isteyen Ebû Zerr'in omzuna elini koymuş ve ona şöyle demiştir: *“Ey Ebû Zer, sen zayıf bir kimsesin, bu bir emanettir; kıyamet günü zillet ve pişmanlığa yol açar. Ancak hakkıyla elde edip kendine düşen sorumluluğu yerine getiren kimse bundan müstesnadır.”* (Müslim, İmâre 16)

Bu meyanda ashabını bir görevi bizzat istemekten de sakındırmış ve bir işe ısrarla talip olanlara görev vermeyeceğini ifade etmiştir.

Hız. Peygamber ehil olmayan kişilere görev verilmesini kıyamet alameti olarak görmüş, bir topluluk içinde Allah'ın daha çok razı olduğu biri varken başka birini göreve getirenin Allah'a, Resûlüne ve müminlere ihanet etmiş olacağını söylemiştir. Ehil olmadığı halde sadece kendisine duyduğu sevgi ve yakınlık sebebiyle birini göreve getirene Allah'ın lanetini dilemiş ve bu günahına karşılık Allah'ın ondan ne bir tövbe ne de bir fidye kabul edeceğini bildirmiştir.

Aziz Mahmud Hüdayi makam mevki peşinde koşanları şöyle ikaz eder:

*Ey tâlib-i dünya olan
Tahsil edip n'itsen gerek
Olsan eğer şâh-ı cihân
Bir gün koyup gitsen gerek*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

“İş hususunda onlarla müşâvere et.”

Âl-i İmrân, 3/159.

Ayette geçen “şâvir/danış” anlamında zikredilen ifade, müşavere masdarından türemiş emir kipidir. Sözlükte müşavere “arı kovanından bal almak, danışıp görüş almak, işaret almak” gibi manalara gelir; aynı kökten olan şûra ile eş anlamlıdır. Terim olarak müşâvere “herhangi bir iş hakkında konunun uzmanlarının veya o konuda görüş bildirebilecek kişilerin görüşlerine başvurmak, onlarla görüş alış-verişinde bulunmak” demektir. Burada “iş hakkında onlara danış” şeklindeki İlahi buyrukla Hz. Peygamber’in şahsında bütün ümmete ve özellikle yöneticilere danışarak iş yapmaları emredilmiştir. Başka bir ayette de “İşleri aralarındaki danışma ile yürür” (Şûrâ 42/38) buyrulurken istişare ile hareket etmek, müslümanların üstün meziyetleri arasında sayılmış, böylece müslüman toplumlarda yönetimin şûra ve meşveret esasına dayanması gerektiği belirtilmiştir.

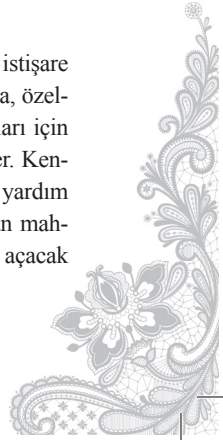
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِالْأَمِيرِ خَيْرًا جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ صَدَقٍ، إِنْ نَسِيَ ذِكْرَهُ،
وَإِنْ ذَكَرَ أَعَانَهُ، وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهِ غَيْرَ ذَلِكَ جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ سُوءٍ، إِنْ
نَسِيَ لَمْ يُذَكِّرْهُ، وَإِنْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنِّهُ

“Allah Teâlâ bir devlet başkanı hakkında hayır dilediği zaman, ona unuttuğunu hatırlatan, hatırladığını yapmaya yardım eden doğru sözlü bir yardımcı verir. Şayet Allah Teâlâ o devlet başkanı için hayır dilemezse, ona unuttuğunu hatırlatmayan, hatırladığını yapmaya yardım etmeyen kötü bir yardımcı verir.”

Ebü Davud, İmâre 4.

Devlet başkanları ve halifeler, devlet işlerini kendileriyle birlikte yürütecekleri, istişare edip konuşacakları vezirlere, bakanlara ihtiyaç duyarlar. Resûlullah (a.s)’in ashabıyla, özellikle de Hz. Ebû Bekir’le istişare ettiği bilinmektedir. Peygamberler masum oldukları için yani Allah Teâlâ onları kötülüklerden koruduğu için yanlış yönlendirmeye gelmezler. Kendilerine doğru olmayan bir fikir telkin edilse bile bunu yapmazlar. Allah Teâlâ’nın yardım ettiği devlet başkanları kendilerine iyi vezirler ve bakanlar seçerler. İlahi yardımdan mahrum olanlar da, kendilerine destek olmak yerine devlet çarkının sakatlanmasına yol açacak kötü yardımcıları seçerler.

EVDE MAHREMİYET EĞİTİMİ

Aile, içinde sevgi, saygı, merhamet ve adab öğrendiğimiz ilk eğitim yu-
vamızdır. Kişiliğimiz burada gelişir. Karakterimiz burada oluşur. Aynı evi
paylaşan aile bireylerinin uyması gereken bazı görgü kuralları vardır. Dü-
zenli ve güzel ahlak ilkeleri üzerinde gelişen bir toplumu hedefleyen dini-
miz bu konuda temel ilkeleri belirlemiştir.

Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“Ey iman edenler! Ellerinizi altında bulu-
nanlar (köleleriniz) ve sizden henüz bulûğ çağına ermemiş olanlar, günde
üç defa; sabah namazından önce, öğleyin elbiselerinizi çıkardığınız vakit ve
yatsı namazından sonra (yanınıza girecekleri zaman) sizden izin istesinler.
Bu üç vakit sizin soyunup dökündüğünüz vakitlerdir. Bu vakitlerin dışında
(izinsiz girme konusunda) ne size, ne onlara bir günah vardır. Birbirinizin
yanına girip çıkabilirsiniz. Allah, ayetlerini size işte böylece açıklar. Allah,
hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. Çocuklarınız erginlik çağına
geldiklerinde, kendilerinden öncekilerin izin istedikleri gibi izin istesinler.
İşte Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve
hikmet sahibidir.”* (Nur, 24/58, 59)

Aynı evin içinde olmak, anne-baba, evlat gibi en yakın bireyler arasında
bulunmak bizim için kaide ve kuralları ihlal etmeyi meşru kılmaz. Ayette de
belirtildiği gibi herkesin bir mahremiyet alanı vardır ve bunlar ihlal edilemez.

Bilinçli ve sorumlu ebeveynler olarak çocuğumuzu eğitmek ve bizzat
örnek olmak başlıca görevimizdir. Çocuklarımızın yanında giyinmekten
oturmamıza, konuşmaktan şakalaşmamıza kadar her an bir mesaj verdiği-
mizin idrakinde olmalıyız. Çocuğumuz her halimizi kaydetmektedir. Ver-
diğimiz eğitimle evladımıza kendi sınırlarını, özel alanlarını öğretmiş ola-
cağız. Bizim odamıza girerken izin alması gereken çocuğumuzun odasına
girerken biz de ondan izin almalıyız. Onu severken izin almalıyız. Öper-
ken veya dokunmak istediğimizde ondan izin istemeliyiz. İzin vermezse
ısrar edip üzerine gitmemeliyiz. Kararına saygı göstermeliyiz. Sınırları ih-
lal edildiğinde tepki koymasını bilmelidir. Böylece dışarıda da çocuk ken-
disinin, izinsiz girilmeyecek ve aşılmayacak sınırlara sahip olduğunun bi-
lincine varacaktır. Çocuğa ismiyle hitab etmeliyiz. Bu bilince sahip olarak
yetişen çocuklar kolay kolay istismar edilmezler.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَاطِرِينَ إِنِّيهِ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعَمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ

“Ey iman edenler! Peygamberin evine size yemek için izin verilmediği vakit asla girmeyin, fakat çağrıldığınızda -erkenden gidip yemeğe hazırlanmasını beklemeksizin- girin, yemeğinizi yiyince hemen dağılın, söze dalıp oturmayın; bu davranışınız peygamberi rahatsız ediyor, size söylemeye çekiniyor, oysa Allah hak olanı açıklamaktan çekinmez.”

Ahzab 33/53.

Hicap (perde, örtü) ayeti diye anılan bu ayet ile onu takip eden iki ayetin gelmesine sebep, Hz. Peygamber’in kayınpederi de olan Hz. Ömer’in, Efendimiz (a.s)’a, “Evinize iyiler de kötüler de girip çıkıyor, eşlerine perde arkasında olmalarını söylemeniz!” demesidir. Bu ayette beşerî ilişkiler ve muâşeret kuralları olan misafirlik, davette yemek yeme ve oturma kurallarına dikkat çekilmektedir. Ayet ayrıca Hz. Peygamber (a.s)’ın, yemeklerini yedikleri halde evinden kalkıp gitmeyenlere hayâsından dolayı gitmelerini söylemediğini de bildirmektedir.

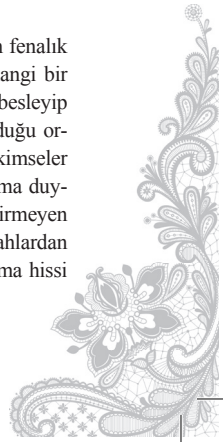
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ»

Resûlullah (a.s), utangaç kardeşine bu huyunu terk etmesini söyleyen Medineli bir müslümanın yanından geçerken ona: “Onu kendi haline bırak; zira hayâ imandandır” buyurdu.

Buhâri, İman 16, Edeb 77; Müslim, İman 57-59.

İman insanı fena davranışlardan nasıl alıkoyarsa, utanma duygusu da tıpkı iman gibi insanın fenalık yapmasına fırsat vermez, onu kötülüklerden vazgeçirir. İnsana insanlığını hatırlatır. Onun herhangi bir hayvan olmadığını, aklına eseni yapamayacağını hissettirir. İşte bu nevi telkinlerle hayâ imanı besleyip olgunlaştırır. Böyle olunca da hayâ insana ancak hayır kazandırır ve onun tamamının hayır olduğu ortaya çıkar. Konuya şöyle de bakmak mümkündür. Özel telkinlerle düşünce yapısı bozulmayan kimseler insanların gözü önünde Mesela mahrem yerlerini açmaktan utanıp kaçınırlar. Bu kadar bir utanma duygusu hangi dine mensup olursa olsun bütün insanlarda vardır. Utanma duygusunu büsbütün yitirmeyen kimseler hayâsızca davranışlardan kaçındığı gibi, dindar kimseler de dinin haram saydığı günahlardan uzak dururlar. Netice itibarıyla insanlar bir yandan utanma duygusu, öte yandan Allah’tan korkma hissi sayesinde, kendilerine yakışmayan davranışlardan kaçınırlar.

HAYÂ İMANDANDIR

İbni Mesud'un rivayetine göre, Hz. Peygamber (a.s) "*Allah Teâlâ'dan gerektiği gibi hayâ ediniz*" buyurdu. Biz kendisine, "Ya Resûlallah! El-hamdülillah; hayâ ediyoruz" dedik. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu: "*O (sizin anladığınız hayâ) değil! Fakat Allah'tan hakkıyla hayâ etmek; başını ve başında yer alan organları, karnını ve karnına bağlı organları koruman, dünya hayatının süsüne kendini kaptırmaman, ölümü ve çürüyüp yok olmayı unutmamandır. Ahireti isteyen dünyanın süsünü bırakır. Kim bunu yaparsa Allah'tan gereği gibi hayâ etmiş olur.*" (Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyame, 2575)

Efendimiz insanların en hayâlısı idi. Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah'ın örtünme çağına girmiş bir genç kızdan daha utangaç olduğunu bildirmiş ve "Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde bunu yüzüne bakınca anlardık" buyurmuştur. (Buhârî, Edep 72)

Hayâ insanın fitratında bulunan utanma duygusu demektir. İşiten, gören ve her şeyden haberdar olan Allah'a inanan her müslüman bilir ki, yanında hiç kimse olmasa da aslında insan yalnız değildir; her an Rabbinin huzurundadır. Bu "huzurda oluş" bilinci insanda otokontrol sisteminin gelişmesine yardımcı olur. Hayâ duygusu da kaynağını bu hassasiyette bulur ve insanı kötülük yapmaktan alıkoyar. Modern dünyada bu duygunun, insanı dezavantajlı duruma sokacağı inancı yaygındır. Hak edilen şeyi elde etmeye engel olan, hayâ duygusu değil, kişinin acizliği, çekingenliği, korkaklık ve beceriksizliğidir. Kişiliklerinde bu tip noksanlıkları taşıyanlar bunun vebalini utanma duygusuna bağlamaktadırlar. Oysa sahabe hanımlarının, bir hanımın sorabileceği en mahrem soruları Hz. Peygamber'e iletip, utanma duygusunu dinlerini öğrenmeye engel kılmadıkları için övgüye mazhar olduklarını unutmamak gerekir.

Hayâ duygusunu kaybetmenin nasıl bir bozulma sürecini başlatacağını şu hadis çok güzel açıklar: "*Allah bir kulu helak etmeyi dilediği zaman ondan hayâyı alır. Ondan hayâyı aldığı zaman artık ona Allah'ın gazap ve cezası gelir. Allah'ın gazabı geldiğinde de ondan emanet duygusu çekilip alınır. Güvenirlilik alındıktan sonra o kimse hainleşir. O hainleşince de ondan merhamet çekilip alınır. Ondan merhamet alındığı zaman da o kimse artık kovulmuş ve lanetlenmiş olur. Kovulup, lanetlendiği zaman da İslam bağıny boynundan çıkarmış olur.*" (İbn Mace, Fiten 4190)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ
آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

“Müminler ancak onlardır ki, Allah anıldığı zaman yürekleri titrer. Allah’ın ayetleri kendilerine okunduğu zaman bu, onların imanını artırır (kuvvetlendirir) ve onlar yalnız Rablerine dayanır ve güvenirlir.”

Enfal, 8/2.

Bu ayette gerçek müminlerin beş vasfı açıklanmıştır: 1- Kâmil manada mümin olanların imanlarıyla duyguları arasında bir etkileşim vardır; Allah’ı andıklarında, kendilerine Allah’tan söz edildiğinde heyecan duyarlar, gönüllerinde korku ile coşku karışımı duygular oluşur. 2- Allah’ın ayetleri okundukça yeni bilgiler edinir ve bunlara da iman etmek suretiyle inançlarını nicelik yönünden artırırlar. Her bir ayet, ihtiva ettiği incelik, güzellik, hikmet ve bilgiler sebebiyle Kur’an’ın Allah’tan geldiğine delil teşkil ettiği için de nitelik yönünden imanlarını güçlendirirler. 3- Müminler de mal, mülk, evlat, eş dost edinirler, fakat onların dayanıp güvendikleri bu fâni varlıklar değil, her şeyi yaratan ve mülkün gerçek sahibi olan Allah’tır. 4- Namaz, Allah ile kurulan bağın gerçekleştiği en uygun ve en güzel vasıta olduğu için onu büyük bir özenle ifa etmeye çalışırlar. 5- Allah’ın verdiği rızıkta kendileri yararlandıkları gibi yakından uzağa doğru başkalarının da ondan yararlanmasına imkân verirler; nafaka, zekât ve sadaka verme, vakıf kurma, ödünç verme ve kullandırma, ikram etme gibi mali vazife, yardım ve iyilikleri ihmal etmezler.

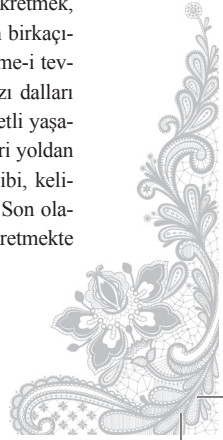
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

الإِيمَانُ بِضَعٍّ وَسَبْعُونَ - أَوْ بِضَعٍّ وَسِتُّونَ - شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

“İman yetmiş (veya altmış) kadar daldan ibarettir. Bunların en yükseği lâ ilâhe illallah demek, en aşağısı da insana zarar veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Utanmak da imanın dallarından biridir.”

Buhâri, İman 3; Müslim, İman 58.

Peygamberimiz imanı, kalbe kök salmış gür bir ağaca benzetmektedir. Bu ağacın bazı dalları bir müminin inanması gereken esaslarla ilgilidir. Mesela imanın altı prensibi, Allah’ı sevmek, O’na şükretmek, verdiği sıkıntılara sabretmek, kin, haset, öfke ve hıyanet gibi kötü huyları terk etmek bunlardan birkaçıdır. İmanın bazı dalları bir müminin diliyle söylemesi gereken kulluk görevlerine dair olup kelime-i tevhidi diliyle söylemek, ilim öğrenip öğretmek, Allah’ı zikretmek bunlar arasındadır. İmanın bazı dalları da bedenle yapılması gereken davranışlarla ilgilidir. İslam’ın meşhur beş esası, temizlenmek, iffetli yaşamak, ana babaya, aile fertlerine ve komşulara karşı görevini yapmak, insanlara zarar veren şeyleri yoldan atmak bunlardan birkaçıdır. İman esaslarının en başında gelen ve asla vazgeçilmez olan prensibi, kelime-i tevhid, yani lâ ilâhe illallah sözüdür. En düşüğü ise eziyet veren şeyi yoldan kaldırmaktır. Son olarak da Efendimiz, insanı gerçek mümin yapacak özelliklerden birini, önemi sebebiyle ayrıca zikretmekte ve utanma duygusunun, iman ağacının vazgeçilmez bir dalı olduğunu açıklamaktadır.

İSTİHZA

Sözlükte “alay etmek” anlamındaki hez’ (hüzü’, hüzüv) kökünden gelen istihzâ, “başkasının söz ve davranışlarını kusurlu görmek veya göstermek amacıyla onu alaya alıp küçük düşürmek” manasında kullanılır. (DİA) Alaya almak sözle, kaş göz hareketleriyle, yazıyla, resim, fotomontaj, şiir, karikatür, taklit, skeç, film ile yapılabilir ve yaparken çeşitli medya ve kitle iletişim araçları kullanılabilir. İstihza şahsa yönelik olabileceği gibi, inanca, milli ve manevi değerlere veya hayat tarzına yönelik de olabilir.

Kur’ân-ı Kerim, inanmayanların, vahyi inkâr edenlerin sıklıkla başvurduğu yollardan birinin alaya almak olduğunu haber verir. Alay etmek anlamında, istihza ile beraber bazı yerlerde suhriye kelimesi de kullanılmıştır. Bu manada en çok alaya muhatap olan peygamberlerdir. Vahyin hakikati karşısında aciz kalan inkârcılar çareyi alay etmekte aramışlardır. Rabbimiz Mutaffifin Suresi’nde kâfirlerin alay edici tavırlarını şu ayeti kerimelerle beyan ediyor: “Şüphesiz günahkârlar, (dünyada) iman edenlere gülüyorlardı. Müminler yanlarından geçtiğinde, birbirlerine kaş göz ederek onlarla alay ediyorlardı. Ailelerine dönerken zevk ve neşe içinde gülüşe gülüşe dönüyorlardı. Müminleri gördükleri vakit, “Hiç şüphe yok, şunlar sapık kimselerdir” diyorlardı.” (Mutaffifin, 83/29-32)

Kerim kitabımızın lisanında istihza inkârcıların bir vasfı olmakla beraber aynı zamanda cehaletin de göstergesidir. Bakara Suresi’ndeki Hz. Musa ile İsrailoğulları arasında geçen şu konuşma buna örnektir: “Hani Musa kavmine, “Allah, size bir sığır kesmenizi emrediyor” demişti. Onlar da, “Sen bizimle eğleniyor musun?” demişlerdi. Musa, “Kendini bilmez cahillerden olmaktan Allah’a sığınırım” demişti.” (Bakara, 2/67) Cihanşümul bir dinin mensupları olan Müslümanların şahsiyetleri ile bağdaşmayan istihza ve istihza manasına gelecek davranışlardan uzak durmaları, böylesi ortamlarda bulunmamları gerekir. Bu konuda takınılması gereken tavır, Kur’ân-ı Kerim şöyle açıklamaktadır: “Oysa Allah size Kitap’ta (Kur’an’da) “Allah’ın ayetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, başka bir söze geçemedikleri müddetçe, onlarla oturmayın, aksi halde siz de onlar gibi olursunuz” diye hüküm indirmiştir...” (Nisa, 4/140) İnançlı insanlar olarak ne cahilce alay edilen bir mecliste oturmalı ne başkasının inanç ve değerlerine saldırmalı, ne de onlarla alay etmeliyiz.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ هُمْ لِأُفْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

“Onlar İffetlerini korurlar; Sadece eşleriyle veya ellerinin altında olanlarla (câriyelerle) yetinirler, bundan dolayı da kınanacak değillerdir. Ama her kim bunun ötesine geçmek isterse işte haddi aşanlar onlardır.

Mümin 23/5-7.

İffetin korunması, İslam'ın temel ahlak buyruklarından biri olup, bu ayetler grubunda sayılan diğer niteliklerde olduğu gibi hem erkekleri hem de kadınları kapsamaktadır (*Ebü Bekir İbnü'l-Arabî, III, 1310*). İslam'da hayatın çeşitli alanlarına dair pek çok düzenleme, Kur'an ve Sünnet'te ortaya konan genel ilkeler, amaçlar ve örnekler çerçevesinde ihtiyaçlara, zaman ve şartlara göre İslam toplumunun takdirine bırakılırken evlenme ve aile ile ilgili belli başlı hukukî düzenlemelerin doğrudan Kur'an tarafından belirlenmiş olması, İslam dininin iffet konusundaki duyarlılığının bir ifadesidir. Bu duyarlılık zamanla İslam toplumlarının genel ahlak ve iffet te-lakkilerine de yansımış; bu toplumların karakterini belirleyen aile, namus ve iffet anlayışının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Kur'an'da ve diğer temel İslami kaynaklarda kadın olsun erkek olsun her müslümanın, cinsel ihtiyacı karşılamada kendi eşyle yetinmesi kesin bir hüküm olarak konulmuş; bu hükümlerle çelişen her türlü uygulama gayri meşrû kabul edilmiş, aykırı davranışlar için ağır yaptırımlar getirilmiştir.

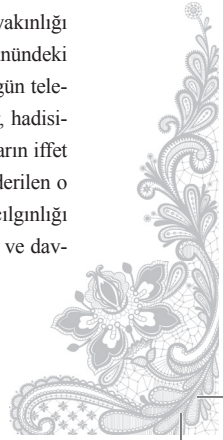
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى
أَمْرَأَتِهِ، وَتُفْضِي إِلَيْهِ، ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا

“Kıyamet gününde Allah Teâlâ'ya göre en fena insan, karısıyla mahremiyetini paylaştıktan sonra onun sırrını ifşâ eden kimsedir.”

Müslim, Nikâh 123, 124.

İlahi kaderin birbirine bağladığı kimselerin birbirlerine en samimi duygularla bağlanması gerekir. Bunun tabii sonucu olarak da aralarındaki mahremiyeti hem başkalarına göstermemeleri hem de bu yakınlığı başkalarına ifşâ etmemeleri icap eder. Peygamber Efendimiz bu prensibe uymayanların kıyamet günündeki perişan durumlarına temasla, Allah Teâlâ'nın onları kötü kişilerle bir tutacağını belirtmektedir. Bugün televizyonlarda ve sinemalarda hiçbir İslami ve insanî endişe taşımadan gösterilen ahlak dışı filimler, hadisimizin anlatılmasını yasakladığı hâlleri bütün mahremiyetiyle gözler önüne sermek suretiyle insanların iffet duygularını en ağır şekilde yaralamaktadır. İnsanlara ahlakın en mükemmelini öğretmek için gönderilen o aziz Peygamber'in yasakladığı eşler arasındaki sırrı ifşâ ahlaksızlığı, günümüzdeki bu adi teşhir çılgınlığı yanında önemsiz bir davranış gibi görünebilir. Cinsî yakınlık sırasında eşyle aralarında geçen söz ve davranışları başkasına anlatmanın da bir teşhircilik olduğu unutulmamalıdır.

ÖZEL HAYATIN KORUNMASI

İslam özel hayatın dokunulmazlığını temel insan hakları arasında kabul eder. Bu çerçevede Kur'ân-ı Kerim insanların özel hallerini araştırmayı ve kişilik haklarına saldırı demek olan arkadan çekiştirmeyi (Hucurat 49/12); kendi evinden başka evlere (Nur 24/27) ve istirahat zamanlarında özel odalara izinsiz girmeyi (Nur 24/58-59), hatta bakmayı (Buhâri, Müslim) yasaklamıştır. İslam hukukçuları bu ayet ve hadislerle bakarak gizli ve özel konuşmaların dinlenilmesini veya orada bulunan küçüklerden soruşturulup öğrenilmeye çalışılmasını da haram saymışlardır. Bu çerçevede yazışmalar da konuşma gibi kabul edilmiştir. Peygamberimiz izin almadan başkasının mektup v.s gibi özel yazısına bakanın ateşe bakmış olacağını bildirmiştir (Ebu Davud, Dua, 23).

Hazreti Peygamber (a.s) *“Kim Müslüman kardeşinin ayıplarını araştırırsa Allah da onun ayıplarını takip eder.”* (İbn Mace, Hudud 5) buyurarak insanların özel hayatlarını takip etmenin, sonunda kişinin kendisine zarar verecek bir kusur olduğunu bildirmiştir. İnsanların gizli hallerine vakıf olup da bunu gizleyen kişinin gizli hallerini de Allah'ın gizleyeceğini ve kıyamet gününde onu mahcup etmeyeceğini (Ebu Davud, Edeb 38, 60) söyleyerek inananları sır tutmaya teşvik etmiştir. Bunlara ilaveten Kur'an ve Sünnet devlete ait sırların korunmasını da emretmiş, bunun aksine davranmayı münafıklıkla bir tutmuştur (Enfal 8/27).

Mahremiyete en şiddetli müdahale sayılan iftira İslam hukukunda aynı şiddetle cezalandırılır. Kur'an'da iftira başta Allah hakkında yalan yanlış konuşmak olmak üzere masum insanlara suç isnat etmek olarak da ele alınır ve şiddetle yasaklanır (Nisa 4/112; Nur 24/4-16). Büyük günahların sayıldığı bir hadiste de kötülükten habersiz iffetli bir kadına zina iftirasında bulunmak büyük günah olarak gösterilmiştir.

İslam ahlakında, ilke olarak insanlar aleyhinde onları kötileyici ve incitici mahiyetteki her türlü konuşma ve dedikodu da yasaklanmıştır. Birinin aleyhinde yapılan konuşmanın gerçeğe dayanması onu gıybet olmaktan çıkarmaz. Nitekim Hz. Peygamber bir kişiyi kendisinde bulunan bir kusurla anmanın gıybet, ona asılsız bir kusur veya suç isnat etmenin ise iftira olduğunu bildirmiştir (Müslim, Birr 70).

Bütün bu kusurların sebebi çoğu kez dile hâkim olamamaktır:

*Bana benden olur her ne olursa
Başım rahat bulur dilim durursa*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمَانَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“Bilmediğin şeyin ardına düşme; doğrusu kulak, göz ve kalp, bunların hepsi o şeyden sorumlu olur.”

İsra 17/36.

Bu ayette insanın bilmediği bir konuda söz söylemesi, hüküm vermesi, bilgisizce davranması; bilmediği tanımadığı kişiler hakkında ileri-geri konuşması, daha özel olarak yalancı şahitlik yapması, iftira atması, kısaca bilgi sahibi olmadan, tahmine göre herhangi biri için maddi veya manevi zarara yol açacak şekilde konuşması ve hareket etmesi yasaklanmaktadır. İnsan ya duyduğu, ya gördüğü ile veya akıl ve vicdaniyle hareket eder; yani bilgilerimiz ya habere, ya gözleme ya da akla dayanır. Ayette bu bilgi kaynaklarının doğru kullanılması gerektiği, bunlardan sorumlu olduğu ifade edilmektedir. Kuşkusuz bu yasak, insan ilişkileriyle ilgili olup bilimsel ve fikrî konularda kurallara uygun olarak tahminler yürütmek, görüş belirtip çitihatlarda bulunmak meşru, hatta gereklidir.

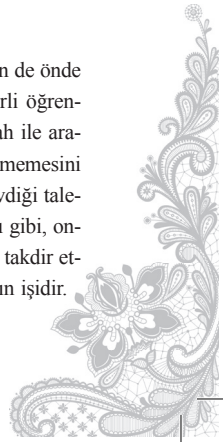
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: أَتَى عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَنَا أَلْعَبُ مَعَ الْغُلَمَانِ، قَالَ: فَسَلَّمَ عَلَيْنَا، فَبَعَثَنِي إِلَى حَاجَةٍ، فَأَبْطَأْتُ عَلَى أُتْمِي، فَلَمَّا جِئْتُ قَالَتْ: مَا حَبَسَكَ؟ قُلْتُ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَةٍ، قَالَتْ: مَا حَاجَتُهُ؟ قُلْتُ: إِنَّهَا سِرٌّ، قَالَتْ: لَا تُحَدِّثَنَّ بِسِرِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدًا قَالَ أَنَسٌ: وَاللَّهِ لَوْ حَدَّثْتُ بِهِ أَحَدًا لَحَدَّثْتُكَ يَا ثَابِتُ

Enes b. Mâlik (Sâbit el-Bünânî) 'ye şunları söyledi: Ben çocuklarla oynarken Resûlullah (a.s) yanıma geldi; bize selam verdi ve beni bir işe gönderdi. Bu sebeple annemin yanıma geç döndüm. Eve varınca annem: “Niye geç kaldın?” diye sordu. Resûlullah beni bir işe göndermişti; onun için geciktim, dedim. Annem: “Neymiş o iş?” diye sorunca: “Bu bir sırdır” dedim. Bunun üzerine Annem: “Resûlullah'ın sırrını kimseye söyleme” dedi. Enes bu olayı anlattıktan sonra Sâbit el-Bünânî 'ye şunları söyledi: Şayet bu sırrı birine açacak olsaydım, vallahi sana söylerdim, Sâbit!

Müslim, Fezâilü's-sahâbe 145, 146.

Sâbit el-Bünânî Basralı olup tabiin neslinin tanınmış âlim ve zâhidlerinden, Enes b. Mâlik'in de önde gelen talebelerinden biriydi. Bir gün Enes, kırk yıl boyunca kendisinden ayrılmayan bu değerli öğrencisiyle konuşurken, ona çok özlediği ve her zaman hasretle andığı o saadet devrinde Resûlullah ile aralarında geçen yukarıdaki olayı anlattı. Peygamberimiz Enes'e söz konusu sırrı kimseye söylememesini tembih etmiş olmalı ki, yüz yıldan fazla bir ömür sürdüğü halde onu hiç kimseye, hatta çok sevdiği talebesi Sâbit el-Bünânî'ye bile söylemedi. Anneler yavrularını eğitirken, Ümmü Süleym'in yaptığı gibi, onların şahsiyetine değer vermeli, sırlarına saygı duymalı ve onlarda gördükleri güzel davranışları takdir etmelidir. Kendisine emanet edilen sırrı saklamak, karakteri mükemmel, dürüst ve soylu insanların işidir.

ALAY ETMEK AHLAKİ BİR ZAAFTIR

“Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğeri alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da diğeri kadınları alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizi karalamayın, birbirinizi (kötü) lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır! Kim de tövbe etmezse, işte onlar zalimlerin ta kendileridir.” (Hucurat, 49/11) Böyle buyuruyor Rabbimiz temel ahlak ilkelerini beyan ettiği Hucurat suresinde.

İnançlarından, fiziki yapılarından, konuşmalarından, değerlerinden dolayı insanlarla alay etmek güzel ahlak prensipleriyle bağdaşmaz. Bu sebeple Müslüman’ın nezih kişiliğini inşa eden Kerim kitabımız belki de alay edilenler daha hayırlıdır vurgusuyla insanların değerlendirmesinin her zaman ilahi hikmetle bağdaşmayacağını belirtmiştir. Bu yanlışın büyüklüğündendir ki Allah Resûlü (a.s) şöyle buyuruyor: *“Bana karşılığında dünyayı verseler bile kimsenin taklidini yapmam, bundan asla hoşlanmam.”* (Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyame 51) Resûlullah’ın sünnetine talip olan müminlerin bu konuya duyarlı olması gerekir. Başkasıyla alay etmenin ne kadar çirkin olduğunu Hz. Aişe (r.a) ile peygamberimiz arasında geçen şu konuşma gözler önüne sermektedir. Hz. Aişe bir gün Hz. Safiye’den söz ederken boyunun kısalığını kastederek: *“Ey Allah’ın Resûlü! Safiye şöyle bir kadındır!”* diye eliyle işaret eder. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurur: *“Öyle bir söz ettin ki; o söz, şayet denize karışmış olsaydı denizin suyunu bile bozardı.”* (Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyame 51)

Alay, kişinin kendisini değerli ve üstün, başkasını değersiz görmesinin sonucudur. Bu da kötülüğün zirvesidir. Peygamberimiz (a.s) *“Müslüman kardeşini küçük görmesi, kişiye kötülük olarak yeter”* buyurmuştur. (Müslim, Birr 32)

İçine düştüğü durumdan dolayı başkasıyla alay etmenin bu dünyada da bir bedeli olacağı kaçınılmazdır. Bizim medeniyetimizde: *“Gülme komşuna gelir başına”* diye yerleşmiş olan hikmetli ifade şu hadis-i şeriften ilham alır. *“Kardeşinin başına gelen bir şeye gülüp sevinme. Sonra Allah o kimseye merhamet edip seni o şeyle imtihan eder.”*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

“Gecenin bir kısmında sana mahsus bir nâfile olmak üzere teheccüdde bulun. Umulur ki, Rabbin seni Makam-ı Mahmud’a ulaştırır.”

İsrâ, 17/79.

Fıkıh kitaplarında yatsı, vitir ve teravih namazları dışında geceyi ibadetle ihya etmek, için kılınan nâfile namazlara teheccüd namazı denmektedir. Ayetin ilgili kısmındaki üslûptan hareketle bu namazın Hz. Peygamber’e farz olduğu ileri sürüldüğü gibi, bunun gerek Hz. Peygamber’e gerekse diğer müslümanlara nâfile olduğu kanaatini taşıyanlar da vardır. Bu son görüşü savunanlara göre ayette, “sana mahsus bir nâfile...” denilerek Hz. Peygamber’in bu namazdan daha çok sevap kazanacağına işaret edilmişse de, aynı ibadete farklı sevap verilmesi ancak o ibadeti yapan kişinin ihlâs, huşû gibi manevi durumuyla ilgili olabilir. Bu namazın Hz. Peygamber’e mahsus yönü bulunmakla birlikte, bunun bereketinden yararlanırlar diye ümmetine de tavsiye edilmiştir.

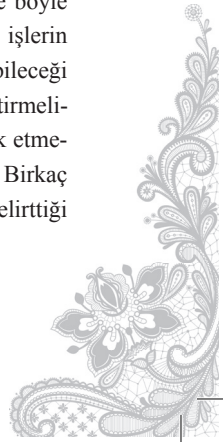
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ، فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ

Resûlullah (a.s) Abdullah b. Amr’a hitaben şöyle buyurdu: “Abdullah! Falan adam gibi olma! Çünkü o, gece ibadetine devam ederken artık kalkmaz oldu.”

Buhâri, Teheccüd 19; Müslim, Sıyâm 185.

Belli zamanlarda iyilik ve ibadet etmeyi âdet edinen kimseler, nefsinin veya dünyanın tuzağına kapılarak bu güzel âdetlerini bırakmamalıdır. Zira bu güzel âdetler, bir bakıma Allah’a verilmiş bir söz, Onunla yapılmış bir anlaşma gibidir. Bu itibarla, güzel alışkanlıklarını bırakan kimseler, bir bakıma ahde vefasızlık etmiş olurlar. Meseleye böyle bakan Resûlü Ekrem Efendimiz, alışkanlık haline getirilen ibadetlerin ve hayırlı işlerin devamlı surette yapılmasına pek önem vermiştir. Şu halde insan, altından kalkabileceği işlere girişmeli, her zaman rahatlıkla yapabileceği davranışları alışkanlık haline getirmelidir. Gece ibadetlerine başlayanlar, bu güzel davranışı bir müddet sonra usanıp terk etmek için ölçülü hareket etmeli, bir miktar ibadet ettikten sonra yatıp dinlenmelidir. Birkaç gün kendini hırpalarcasına ibadet ettikten sonra usanıp bırakmak, Efendimizin belirttiği gibi, hoş bir hareket tarzı değildir.

TEHECCÜDÜN FAZİLETİ

Cenâb-ı Hakk'ın geceye verdiği kıymet ve onun içine yerleştirdiği sırlar, sayısızdır. Rabbimiz çeşitli ayetlerde geceye yemin ederek bu zaman diliminin taşıdığı sırlara işaret etmiştir. Özellikle geceleyin herhangi bir farziyeti olmadığı halde kılınan namazların Allah'a yakınlık bakımından ehemmiyeti büyüktür. Herkes uyurken uyanık olmak, Mevlâ-yı Müteâl'in rahmet iklimine girmek, muhabbet ve merhamet meclisine dahil olmak demektir. Zira Efendimizin bildirdiğine göre *"Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece kalkarak kılınan namazdır."* (Müslim, Sıyam 202-203) Yüce Rabbimiz Furkan Suresi'nde uzunca bir bölümde Rahman'ın has kullarını anlatırken 64. ayette *"Onlar gecelerini Rableri için kıyama durarak ve secdeye vararak geçirirler."* buyurur. Rabbimiz Zariyat Suresi 17 ve 18. ayetlerde de azaptan kurtulup cennet nimetlerine nail olanları anlatırken şöyle buyurur: *"Onlar, geceleri az uyuyanlardı. Seher vakitlerinde istiğfâr ederlerdi."*

Allah Resûlü (a.s) geceleri ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Bütün günahlarının bağışlandığı müjdelendiği halde neden kendisini böyle yorduğu sorulunca da *"Şükreden bir kul olmayayım mı?"* buyurdular. (Buhâri, Teheccüd 6)

Yine buyurdular ki: *"Gecenin öyle bir ânı vardır ki, onu yakalayıp da Allah'tan hayırlı bir şey dileyen müslümana, Allah ne dilerse verir."* (Tirmizî, Vitr, 16)

Abdullâh İbn-i Ömer gördüğü bir rüyayı ablası Hazret-i Hafsa aracılığıyla Resûlullah'a arzetmişti. Efendimiz (a.s) şöyle buyurdular: *"Abdullah ne iyi insan, bir de gece namazı kılsa!."* Bunun üzerine İbn-i Ömer o günden itibaren gece namazını hiç terk etmedi. (Buhâri, Teheccüd, 2)

Ancak geceleri ihya edebilmek, bazı hususlara riayet etmeyi gerektirir. Bu yolda büyüklerin tavsiyeleri şunlardır:

- 1- Gece ibadet etmeye büyük bir istek duymak,
- 2- Akşam yemeklerini mümkün mertebe çok hafif yemek,
- 3- Erken yatmak.

Hadis-i şerifte buyrulur: *"Biriniz uyuduğu zaman şeytan, onun ense kısmına üç düğüm atar. Her düğüme de: «Üzerine uzun bir gece var olsun (uyu)!» der. Uyanıp da Allah'ın adını andığı zaman düğümlerin biri çözülür, abdest aldığı anda ikincisi çözülür, namaz kıldığında ise, düğümlerin hepsi çözülür. Böylece sabahleyin dinç ve neşeli olarak kalkar. Aksi halde (yâni bunları yapmazsa) tembel ve morali bozuk olarak kalkar."* (Buhâri, Teheccüd 12)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ

“Hem kendinin, hem de mümin erkeklerle mümin kadınların günahlarının bağışlanmasını dile!”

Muhammed 47/19.

Peygamberler masumdurlar; ümmetlerine örnek olacakları için Allah onları günah işlemekten korumuştur, hatalarını da zamanında tashih ederek kalıcı olmasını engellemiştir. İslam inancının önemli bir ilkesi olan ismet (peygamberlerin masumluluğu), Hz. Peygamber’in günah işlediğini kabul etmemizi engellemektedir. Bu sebeple ayette geçen “*Günahının... bağışlanmasını dile!*” cümlesini bu inanç esası çerçevesinde anlamlandırmak gerekmektedir. Yapılan yorumlar şöyledir: 1- Sözün muhatapı Hz. Peygamber olmakla beraber asıl hedef ümmettir. 2- Hz. Peygamber tevazu gereği kendi hata ve günahından bahseder ve devamlı Allah’tan af diler olduğu için bu güzel davranışa uygun bir ifade kullanılmıştır. 3- Hz. Peygamber için günah olan veya onun günah saydığı şey, sıradan insanlar için tabii ve mubah olan davranışlardır. Nitekim kendisi şöyle buyurmuştur: “Kalbimin perdelendiği oluyor ve ben günde yüz defa Allah’tan af ve mağfiret diliyorum” (Müslim, Zikr 41). Burada “*perdelenme*” diye çevirdiğimiz kelime, “*Allah’ı anma ve hatırdan tutma konusundaki kesiklik*” olarak açıklanmıştır. Yani Hz. Peygamber her an Allah ile olma şuuruyla yaşamaktadır, bu şuurda anlık kesintileri günah sayıp onlara da tövbe etmektedir. Hz. Peygamber’den, bütün müminler için Allah’tan af dilemesinin istenmesi, onun şefaât yetkisinin bir delili olarak da değerlendirilmiştir.

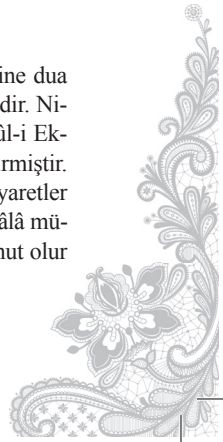
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ، فَأَذَّنَ لِي، وَقَالَ: «لَا تَسْنَا يَا أَحْيَى مِنْ دُعَائِكَ»، فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي أَنْ لِي بِهَا الدُّنْيَا

Hiz. Ömer (r.a) şöyle dedi: Peygamber (a.s)’den umre yapmak için izin istedim. İzin verdi ve: “Bizi duadan unutma, sevgili kardeşim!” buyurdu. Onun bu sözüne karşılık bana dünyayı verseler, bu kadar sevinmezdim.

Ebü Davud, Vitr 23.

Peygamber Efendimizin Hz. Ömer’e “sevgili kardeşim” diye hitap ederek kendisine dua etmesini istemesi, Hz. Ömer’in duası makbul faziletli bir kimse olduğunu göstermektedir. Nitekim Hz. Ömer de bu iltifat karşısında büyük bir mutluluk duymuş ve hislerini “Resûl-i Ekrem’in bu sözüne karşılık bana dünyayı verseler, bu kadar sevinmezdim.” diye dile getirmiştir. Peygamberimiz bu hadisiyle bizi fırsatları değerlendirmeye teşvik etmekte, önemli ziyaretler yapacak kıymetli insanlardan dua istemeyi hatırlatmaktadır. Unutmamalıdır ki, Allah Teâlâ müminlerin birbirlerini düşünmelerinden, birbirleri için hayır ve iyilik istemelerinden hoşnut olur ve onların birbirleri hakkında yapacağı duayı kabul eder.

İNSAN MÜKERREM VARLIKTIR

Bir gün sahabeden Ebu Zer (r.a)'i hizmetçisi ile aynı kıyafeti giymiş olarak gören biri kendisine bunun sebebinin sorar. Ebu Zer (r.a) der ki: Bir adamla karşılıklı münakaşa ettik ben annesinin zenci olmasından dolayı onu aşağıladım. Kara kadının oğlu diye hakaret ettim. Durum Peygamberimiz'e iletildi. Peygamberimiz (a.s) beni huzuruna çağırdı ve şu ikazda bulundu: "Ebu Zer! Onu, annesi sebebiyle mi aşağıladın? Demek ki, sen kendisinde hâlâ cahiliye ahlakının izleri bulunan bir kimsesin. Hizmetçileriniz sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin himayenize vermiştir. Kimin yanında kendisine hizmet eden kardeşi varsa ona yediğinden yedirsın, giydiğinden giydirsın." (Buhârî, İman 22)

Bu, Peygamberimizin risaletine kadar insanlığın içinde bulunduğu ruh halinin bir yansımasıydı. Zayıf ve güçsüz olanlar yıllarca mensup oldukları ırklarından ve derisinin renginden dolayı ikinci sınıf muamelesi görüyor hatta insan yerine bile konulmuyordu. İslam dini insanlığın bu hastalıklı tutumunu ortadan kaldırarak bütün beşeriyetin ilahi tebliğe muhatap olacak değerde olduğunu ve kimsenin doğuştan değersiz dünyaya gelmediğini ilan etti. Çünkü taassup insanî değerleri tahrib eden en tehlikeli etkendir. Sağlıklı düşünmeye, hikmete ulaşmaya, hakka ve hukuka riayet etmeye, adaleti tesis etmeye engeldir. İrk, mezhep, meşrep taassubu toplumsal barışı, huzuru ve adaleti kaldırır. İlim taassubu bilgiyi, aydınlanmayı, ilerlemeyi, araştırmayı engeller. İnsanlar birbirleriyle tanışması için farklı renklerde yaratılmış, ırk, boy ve kabilelere ayrılmıştır. Dillerin ve renklerin farklı olması Yüce Mevla'nın kudretinin delilidir. (Rum, 30/22) Rabbimizin kudretine delil gösterdiği yaratılış özellikleri de bir üstünlük veya düşkünlük ölçüsü; bir ayrışma, uzaklaşma, üstünlük iddia etme vesilesi değildir, olmamalıdır. Çünkü Allah katında üstünlük yaratılıştaki farklılıklarda, tenin renginde, konuşulan dilde veya mensup olunan etnik kökünde değil; güzel ahlaka sahip olmak ve sorumlulukların bilincinde olmaktır. Tenimizin rengini, mensup olduğumuz aileyi biz seçmedik, Rabbimiz takdir etti. Bizim sorumluluğumuz, hayattaki tercihlerimiz ve yaptığımız işlerimizdir. Mizandaki sermayemiz kendi irademizle kazandıklarımız olacaktır. Aziz Peygamberimiz (a.s) şu beyanı ile bizim ilgi ve alakamızı gönül dünyamıza, duygularımıza ve davranışlarımıza çekmektedir: "*Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz. Ancak kalplerinize ve amellerinize bakar*" (Müslim, 'Birr' 34)

İslam, insanların içinde buldukları hal ve ait oldukları etnik köken ile kibirlenmeyi ve başkalarını sırf kendilerinden olmadıkları veya kendilerine benzemedikleri için hor görmeyi yasakladığı gibi sırf aidiyetten dolayı haksızlığa göz yummayı ve zulme taraftar olmayı da yasaklar.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ

“İyilik ve takva hususunda yardımlaşın.”

Maide 5/2.

Ayette geçen *Birr* kelimesi “iyilik, erdemlilik, ihsan etmek, itaat etmek ve doğruluk” gibi anlamlara gelir (bk. Bakara 2/177). Bir hadiste Peygamberimiz (a.s.) “*Birr; ahlak güzelliğidir.*” (Müslim, *Birr* 14, 15) buyurmaktadır. Kur’ânî anlamda “*birr*”, sıdk ve takvanın, birbirini tamamlayan ahlaki erdemler olduğu anlaşılmaktadır. Bu üç terim arasında hadislerde de aynı ilişkinin kurulduğu görülür. Mesela bir hadiste Hz. Peygamber “... *Ben sizin aranızda Allah karşısında en çok takva sahibi (etkâ), en doğru (esdak) ve en iyi (eberr) olanınızım*” buyururken (Buhârî, *İ’tisâm* 27.) kendisini bu üç üstün nitelikle tanıtmıştır. Başka bir rivayete göre Hz. Peygamber “*Size doğruluğu (sıdk) tavsiye ederim. Doğrulukla iyilik (birr) bir bütündür ve bu ikisine sahip olanlar cennettedir*” buyurmuşlar (İbn Mâce, *Duâ* 5). Ticaret ehlini uyaran bir hadislerinde de kıyamet gününde “füccâr” (günahkârlar) damgası yemekten, ancak müttaki davranan, iyilik eden ve dürüst iş yapan ticaret erbabının kurtulabileceğini bildirmiştir (Tirmizî, *Büyü* 4).

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَوْ قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ قَدْ أُعْطَيْتَكَ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا، فَلَمْ يَجِئْ مَالُ الْبَحْرَيْنِ حَتَّىٰ قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَمَرَ أَبُو بَكْرٍ فَنَادَى: مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَّةٌ أَوْ دَيْنٌ، فَلْيَأْتِنَا، فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِي: كَذَا وَكَذَا، فَحَشَى لِي حَشِيَّةً، فَعَدَدْتُهَا، فَإِذَا هِيَ خَمْسٌ مِائَةً، وَقَالَ: خُذْ مِثْلَهَا

(*Câbir (r.a):Bir gün Peygamber (a.s) bana “Eğer Bahreyn’den zekât malı gelirse sana şöyle şöyle doldurup veririm” buyurdu. Fakat Peygamberimiz vefat edene kadar Bahreyn’den mal gelmedi. Bahreyn’den mal geldiği zaman Hz. Ebû Bekir: Resûlullah’ın birine vaadi veya borcu varsa bize başvursun, diye ilân etti. Bunun üzerine onun huzuruna vararak: “Efendimiz bana böyle böyle demişti” dedim. Hz. Ebû Bekir elini ganimet malına daldırıp bir avuç aldı. Bunları sayınca 500 tane olduğunu gördüm. O zaman Ebû Bekir bana: “Bunun iki mislini daha al” dedi.*

Buhârî, *Kefâle* 3, *Hibe* 18; Müslim, *Fezâil* 60-61.

Peygamber Efendimiz sıkıntı içinde olan ashabına yardım ederdi. Elinde varsa verir, yoksa birinden borç alır, o da mümkün değilse ilk fırsatta yardım edeceğine dair vaatte bulunurdu. Câbir b. Abdullah’a da, Bahreyn valisi Alâ b. Hadramî’nin yakında zekât veya cizye malı göndereceğini söyleyerek, bu mal gelince kendisine üç avuç dolusu para vereceğini vaat etti. Bahreyn’den beklenen mal geldiğinde Allah’ın Resûlü çoktan Rabbine kavuşmuş, Hz. Ebû Bekir de onun halifesi seçilmişti. Verilen vaadin mutlaka yerine getirilmesi icap ettiğini bizzat Allah’ın Resûlünden öğrenen ve onun, ashabi adına üstlendiği borçları ve onlara verdiği vaatleri olduğunu çok iyi bilen Hz. Ebû Bekir, Bahreyn’den gelmesi beklenen mallar Medine’ye gelince hemen tallel çağırıttı. Resûlullah’ın halifesi sıfatıyla onun borçlarını ödeyeceğini, vaatlerini yerine getireceğini ilân etti. İşte bu arada, Peygamberimizin Câbir b. Abdullah’a da vaadi olduğunu öğrendi.

SÖZÜNDE DURMAK

Efendimiz (a.s) *“Dört huy vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse katıksız münafik olur; kimde bunlardan bir şey bulunursa -onu bırakın-caya kadar- kendisinde nifaktan bir haslet var demektir. Bunlar: Konuştu mu yalan söyler; söz verirse sözünde durmaz, va’dederse va’dinden döner; bir dava ve duruşma esnasında haktan ayrılır.”* (Müslim, İman 25) buyurarak kişinin güvenilirliğini ortadan kaldıran davranışlardan birinin de verdiği sözden dönmek olduğunu bildiriyor.

Kur’ân-ı Kerim’de sözünde duranlar şöyle övülür: *“Müminler içinde Allah’a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde sözlerini değiştirmemişlerdir.”*(Ahzab 33/23)

Enes İbn Mâlik (r.a) bu ayetin amcası Enes İbn Nadr ve benzerleri hakkında nâzil olduğunu sandığını söylemiş ve şöyle demiştir: Amcam Enes bin Nadr Bedir savaşına katılamamıştı. Bunun için, Peygamberimize: *“Ey Allah’ın Resûlü, müşriklerle ilk savaş ettiğin (Bedir’de) bulunamadım. Eğer Allah beni müşriklerle savaş meydanında hazır bulundursa göstereceğim kahramanlıkları Allah muhakkak herkese gösterecektir.”* demişti. Uhud günü gelip de müslümanlar yenilgiye uğrayınca İbn Nadr: *“Allah’ım, şunların yani müslümanların bozgunculuğundan dolayı senden özür dileirim, şunların da yani müşriklerin de Peygamberimize karşı işledikleri cinayetten sana sığınırım”* dedi ve sonra müşriklere doğru ilerledi. Bu sırada Sa’d İbn Muâz, İbn Nadr’a rast geldi. Ona da: *“Ey Sa’d İbn Muâz, cennet istiyorum ve Nadr’ın Rabbine yemin ederim ki, ben cennetin kokusunu Uhud’da buluyorum, dedi. Sa’d İbn Muâz Peygamberimize: ‘Ey Allah’ın Resûlü, İbn Nadr düşmanlara karşı öyle savaştı ki ben onun gösterdiği harikaları anlatamam’* dedi. Enes İbn Mâlik (r.a) Sa’d İbn Muâz’ı teyid ederek şöyle demiştir: *“Biz İbn Nadr’ı şehit olarak bulduğumuzda vücudunda kılıç, mızrak ve ok darbesi olarak seksen küsur yara bulduk. Müşrikler bu mücahide (burnunu, kulaklarını ve diğer organlarını kesmek suretiyle) o kadar işkence etmişlerdi ki bu aziz şehidi hiç kimse tanıyamadı da yalnız kız kardeşi parmaklarının ucu ile tanıyabildi.”* (Buhâri, Cihad 12)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ
لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ

“Her birinize ölüm gelip, “Rabbim! Ne olur bana azıcık daha süre tanısın da gönüllü yardımlarda bulunsam ve iyi kişilerden olsam!” diye yalvarmadan önce size verdiğimiz rızıklardan başkaları için de harcayın.”

Münafıkun 63/10.

Kur’an’da, yer yer dünyaya aşırı düşkünlük göstermenin tehlikelerine ve dünya hayatının varlık sebebi olan sınavın icaplarından olarak insana bazı şeylerin cazip gösterildiğine sık sık değinilir. Ayette açıkça anlaşıldığı üzere burada kişiye yüklenen ödev, onun ailesiyle ilgilenmemesi, kazanç sağlayıcı işlerle meşgul olmaması değil, hayatın tabii akışı içinde ve insanın doğasının bir gereği olarak zaten gösterilmekte olan bu ilgi ve meşguliyetin, hayatın gerçek anlamını unutturacak ve Allah’a kul olma bilincini yitirmeye yol açacak bir sapmaya yol açmamasıdır. İnsan kendisini dünya telâşının anafuruna kaptırsa, ahiret için bir şeyler yapmak gerektiğine inansa bile, henüz önünde uzun bir ömür bulunduğunu düşünüp varlık amacına ilişkin görevlerini ileriye erteleme gibi yanlışlara kapılır.

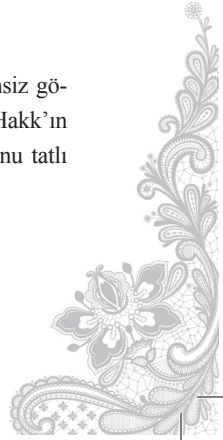
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ، فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ

“Yarım hurma vermek suretiyle de olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. O kadarını da bulamayanlar, güzel bir sözle olsun kendilerini korusunlar.”

Buhâri, Edeb 34, Zekât 10, Rikak 49, 51, Tevhid 36; Müslim, Zekât 66-70.

Allah rızası için yapılan her iyilik değerlidir. Yapılan bir yardımın az ve önemsiz görünmesi, onun değerini düşürmez. İnsanlara güzel ve tatlı söz söylemek, Cenâb-ı Hakk’ın beğendiği bir davranıştır. Bir kimse kendisinden istenen yardımı yapamıyorsa, bunu tatlı bir ifadeyle belirtmelidir.

TAASUP KALP GÖZÜNÜ KÖR EDER

Hiz. Ömer'in oğlu Abdullah Şu hadiseyi naklediyor: 'Resûlullah Mekke'nin fethi gününde bize Şöyle hitab etti: "Ey insanlar! Muhakkak ki Allah sizlerden cahiliyet dönemindeki kibir ve böbürlenmeyi ve atalarınızı yüceltmeyi kaldırmıŐtı: İnsanlar iki kısımdır: Ya iyi ahlak sahibi, takva ehli olup Allah katında değerlidir. Ya da günahkâr, asi olup Allah katında hiçbir kıymeti yoktur. İnsanlar Âdem'in soyundandır. Âdem ise topraktan yaratılmıştır.' Sonra Şöyle devam etti: 'Allah Teâlâ Şöyle buyuruyor: 'Ey İnsanlar! Şüphesiz sizi bir erkek ile bir diŐiden yarattık, tanışsınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız O'na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır. Allah her Şeyi hakkıyla bilendir, her Şeyden haberdardır.'" (Tirmizi, Tefsir 49)

İnsanoğlunun her bir ferdi tanışmaya ve konuşmaya değer Allah'ın ayetidir. Ümeye bin Halef peygamberimizden önce Hiz. Bilal'i görmüŐtü, onun yanında bir köle idi. Fakat o Hiz. Bilal'e cahiliye gözüyle baktı ve onu sadece değersiz bir köle olarak gördü. Oysa Resûlullah Hiz. Bilal'e hikmet gözüyle baktı. O güne kadar sözüne değer verilmeyen köle Bilal iken Resûlullah ile tanıştıktan sonra kıyamete kadar semalarda yükelecek ezanın sesi oldu. Cahillerin meclisinde yer verilmezken Kutlu elçinin meclisinin müdavimi oldu.

Hiz. Bilal-i HabeŐi gibi nice köle konumunda olan sahabe ilim ve irfanın yaygınlaşmasına; nesilden nesile aktarılmasına katkı sağladı. Bizim medeniyetimizin tarihi, önceleri köle olup da İslam ile Őereflelendikten sonra ilim dünyasına yön vermiş Őahsiyetlerle doludur. Bugün ibadetlerimizi ifa ederken o âlimlerin içtihatlarına müracaat ediyoruz. Ama daha önce köle olduklarını çoğumuz bilmiyoruz.

Başka bir taassup Şekli de gerçeğe uygun olmasa da insanın düşüncesinde ve iddiasında ısrar etmesidir. Bu sebeptedir âlimlerimiz eserlerini yazdıktan sonra sonuna Şu kaydı düşerler: 'Allah Teâlâ kendi muradını en iyi bilendir.' Bu Şu manaya gelir; ben bilgi ve birikimim ile bu sonuca vardım. Fakat hakikati ancak Allah bilir.

Bir diğer taassup biçimi ise kişinin mensup olduğu mezhep ve meŐrebin yeğâne geçerli yol olduğuna ısrar etmesidir. Kişinin ait olduğu topluma değer vermesi, sahip olduğu bilgiye kıymet vermesi tabiidir. Yanlış olan haksızlığa, zulme ve kibre varacak derecede ölçüsüz davranmaktır. Ait olduğu cemiyetin hata ve haksızlıklarına rağmen taraf olmaktır.

O halde bizden istenen, aidiyetimiz, mevki ve makamımız ne olursa olsun haktan hakikatten Őaşmamaktır. Hakikate muhalif fikir ve düşüncelerimizde ısrar etmemektir. Hakikat makamında, hak taraftarı olmaktır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ
الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

“ (Yavrum!) Yürüyüşünde tabî ol ve sesini alçalt. Unutma ki seslerin en çirkini merkeplerin sesidir.”

Lokman, 31/19.

Lokman (a.s.)’in oğluna yönelttiği öğütleri açıklayan ayetler kaçınılması gereken olumsuz davranışlardan bahseder. Kendini beğenmişler, başka insanları aşağılayıcı tutumlara sahip olan kimselerdir. Surede bunların Allah sevgisinden mahrum kalacakları uyarısında bulunulması, Kur’an’ın insan onuruna verdiği değeri yansıtmaya bakımından özellikle dikkat çekicidir. İnsanın davranışlarında, konuşmasında tabii ve mutedil olması erdemli olmanın gereğidir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ كَلَامَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلَامًا فَضْلًا
يَنْفَهُمُ كُلُّ مَنْ سَمِعَهُ

“Resûlullah (a.s.)’in konuşması, herkesin anlayacağı şekilde açık seçikti.”

Ebû Davud, Edeb 18.

Yüce Rabbimiz bize konuşma nimetini anlaşılmamız için vermiştir. Konuşmadan mak-sat birbirini anlamak olduğuna göre, konuşan kimse maksadını herkesin rahatça anlayacağı şekilde açık ve seçik söylemek durumundadır. Bu sebeple Resûl-i Ekrem Efendimiz meramının iyice anlaşılması için, herkesin bildiği kelimelerle ve âdeta sözleri sayılacak şekilde konuşur, gerek duyduğu zaman sözünü üçer defa tekrarlar. Onu dinleyen herkes ne demek istediğini iyice kavrar, hatta birçoğu bu sözleri ezberlerdi.

PEYGAMBERİMİZİN KONUŞMA TARZI - I

Bilindiği gibi Hazreti Peygamber (a.s.)'in şahsiyeti çok yönlüdür. Efendimiz yerine göre bir vaiz, bir müftü, bir hâkim; yerine göre bir muallim, bir terbiyeci, bir aile reisi; duruma göre bir diplomat, bir kumandan, bir fatih; bütün bunların yanında geniş dostluk çevresi olan bir cemiyet adamı idi. Hazreti Peygamber, dost-düşman, müslim-gayrı müslim, zengin-fakir, büyük-küçük, kadın-erkek her kesimle muhatap olmuştur.

Peygamber Efendimiz ashabı ile sohbet ederken onlara karşı daima, mütevazı bir kardeş, şefkatli bir öğretmen ve merhametli bir baba gibi davranmıştır. Onlara görgü kurallarını öğretmesi gerektiği durumlarda tatlı bir üslupla hitap etmiş, öğretmek istediği şeyi seve seve benimsetme yolunu seçmiştir. Fakat onun bütün konuşmaları bu tarzda değildir.

Günümüzün kültür ve milli eğitim bakanlarının fonksiyonlarını icra etmek üzere vazifelendirdiği Muaz b. Cebel ve Ebu Musa el-Eş'ari gibi yöneticileri şehir dışına çıkıncaya kadar uğurlamış, onlar binekli, kendisi yaya olarak yol boyunca onlarla konuşmuştur. Onun bu tür konuşmaları yarı tavsiye, yarı talimat havasında, onların büyük bir sorumluluk yüklendiklerini kavraticı ve kesin olarak başarıya ulaşmaları gerektiğini vurgulayıcı tarzda olmuştur.

Efendimizin topluluk karşısında yaptığı konuşmalara "hutbe" denmektedir. Bunların içinde en uzununu Veda Hutbesi'dir ve o da iki sayfa kadardır. Bu tür konuşmaları üslup bakımından, sohbet tarzındaki konuşmalarından çok farklı olup, hepsi de kısa cümleli, açık ve kesin ifadelidir. Bu hutbeler esnasında Efendimizin gözleri kızarır, sesinin tonu yükselir ve heyecanı iyice artardı. Aynen sabah akşam birliğini kontrol edip onlara çeki düzen veren bir komutan edası taşırdı.

Lüzumsuz aşırılıkları, İslam'a söz getirebilecek ölçüsüz davranışları ve temel prensipleri zedeleyici hareketleri hiç hoş karşılamaz, bu tür olaylar kendisine intikal ettiğinde ağıktan tavrı alır ve sert bir dille ikaz ederek bunları önlemeye çalışırdı. Kureyş'in ünlü ailelerinden birinin hanımı hırsızlık yapmış ve affolunması için araya Üsâme b. Zeyd'i koymuşlardı. Efendimiz onu bu teşebbüsünden dolayı azarladıktan sonra o günün akşamı insanları toplamış ve onlara şu konuşmayı yapmıştı:

"Ey insanlar! Sizden önceki milletler eşraftan biri suç işlediği zaman onu örtbas edip sıradan biri yaptığında ise cezalandırdıkları için helak oldular. Şunu çok iyi biliniz ki hırsızlık yapan kişi Muhammed'in kızı Fatıma bile olsa vallahi elini keserdim!"

Şair bu iman ve teslimiyeti ne güzel ifade etmiştir:

Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;

Ne getirdin, götürdün, bildirdinse âmennâ!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا
أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

“Allah’ın sana verdiğinden ahiret yurdunu kazanmaya bak ve dünyadan nasibini unutma! Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de insanlara ihsanda bulun. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma! Şüphesiz Allah bozguncuları sevmez.”

Kasas 28/77.

Bu ayet, Allah’a ve peygamberine iman ederek aydınlanmış müminlere bir öğüttür. Dünyadan nasibin unutulmaması iki şekilde anlaşılabilir: 1- Asıl amaç ahiret yurdunu kazanmaktır, ancak dünya nimetlerinden de meşru şekilde yararlanmak gerekir. 2- Bağlama daha uygun olan açıklama ise şöyledir: Dünya hayatı, ebedî âlemdeki hayata göre çok kısadır. Kul bunu unutup dünya ebedî imiş gibi kendini ona vermemeli, dünyasını ahireti için değerlendirmelidir.

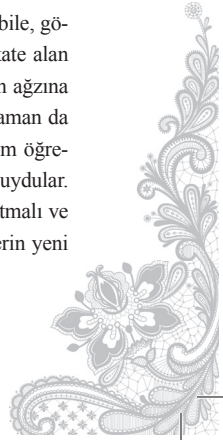
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيْسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ
الرَّحْمَنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ؟ قَالَ: أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي
أَكْرَهُ أَنْ أُمْلِكُكُمْ، وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ، كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا، مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا

“İbn Mesûd (r.a) bize perşembe günleri vaaz ederdi. Adamın biri ona: “Ebû Abdurrahman! Keşke bize her gün vaaz etsen” dedi. İbn Mesûd ona şunları söyledi: “Sizi usandırmamak için her gün vaaz etmiyorum. Nitekim Resûlullah (a.s) de, bıkip usanmayalım diye, dinlemeye istekli olduğumuz günleri kollardı.”

Buhâri, İlim 11, 12, Daavât 69; Müslim, Münâfikin 82, 83.

Bir şeyi öğrenmek isteyen kimse, söylenen sözleri can kulağıyla dinlediği için bıkip usanmaz. Dinlemeye istekli olmayan kimseye bir şey öğretmek ise mümkün değildir. Zira o dinliyor görünse bile, gönül kapılarının kepengini kapatmış ve söylenen sözlerle bir ilgisi kalmamıştır. Bu gerçeği dikkate alan Resûl-i Ekrem Efendimiz, ashabının kendisini dinlemekten büyük haz duyduğunu ve her zaman ağzına baktığını bildiği halde, onları bıkiptırıp usandırmamak için sohbetlerine ara verirdi. Konuştuğu zaman da ashabı onu can kulağıyla dinlediği için hiçbir sözünü kaçırmaslardı. Her şeyi olduğu gibi eğitim öğretim usullerini de Resûlullah’tan öğrenen Ashab-ı kirâm, onun bu konudaki sünnetine titizlikle uydular. Duruma ve şartlara göre halka her gün konuşması gereken kimseler, konuşma süresini ölçülü tutmalı ve onları bıkiptırmamalıdır. Bundan daha iyisi, sohbetlere bir gün ara vermek ve böylece dinleyicilerin yeni konuşmaları arzusuyla takip etmelerini sağlamaktır.

VAHYE MUHATAP OLMAK DEĞERLİDİR

Rabbimiz insanoğluna şöyle hitab buyuruyor: “Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip ölçülü yapan, dilediği bir biçimde seni oluşturan cömert Rabbine karşı seni ne aldattı?” (İnfitar, 82/6-8)

Hak Teâlâ insanı farklı özelliklerde yaratmıştır. Bu yaratılış özellikleri içinde zaafa sebebiyet verecek özellikler olduğu gibi fazilete ulaştıracak yetenekler de vardır. İlahi kudret, böyle hassas yaratılışa sahip olan insanın şerefli bir hayatı sürdürmesi için onu vahye muhatap kılmış, her daim onu doğruya sevk edecek hidayet yolunu göstermiş ve yine insanlar içinden seçtiği peygamberler ile onlara rehberler göndermiştir. Vahyin önemini ve peygamberlerin örnekliğini idrak etmek için insanın kendisini tanıması gerekir. Nasıl bir yaratılışa sahip olduğu, zaafı, faziletleri hakkında düşünmelidir. Bu konular üzerinde düşünmeden ne kendinin kıymetini bilebilir, ne de vahiyle kavuştuğu nimetin sırrına varabilir.

O halde insan kimdir, nasıl bir varlıktır sorularına karşılık gelen Kur’anî cevaplara bakalım. Kerim kitabımızın beyanına göre insan, varlığın yaratılış gayesinin icap ettiği maddi ve zihinsel vasıflar ile donatılarak en güzel kıvamda yaratılmıştır. (Tin, 95/4) Yaratılışın diğer temel noktaları şunlardır: Başlangıcı topraktır. Yalın hali acelecidir, nankördür, zalimdir, bencildir, akıllıdır, plan yapar, tuzak kurar, hata eder, pişman olur, iyilik eder, iman eder, inkâr eder, konuşur, üretir, tüketir. Sevinir, üzülür. Ağlar, güler. İyilik ve kötülük yapacak yeteneklere sahiptir. Hemcinsleri ile bir araya gelir. Topluluklar meydana getirir. Hayatı ile ilgili kurallar koyar. Hikmetle hareket eder, düşünüp tedbir alır ve bu özellikleri ile kendisinden daha güçlü varlıklar üzerinde hâkimiyet kurar. Fanidir; bir müddet hayat sürdükten sonra her canlı gibi o da ölür. Fakat diğer canlılardan farklı olarak onun dünyada yaşamış olduğu hayatı kaydedilir ve ahirette bu hayatın hesabını verir. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurmaktadır: “*Akıllı kimse kendisini sorgulayan ve ölüm sonrası için çalışandır. Aciz insan ise, nefisini çirkin arzularına uyduran ve Allah’tan olmayacak şeyler bekleyen kimsedir.*” (Tirmizi, Kıyamet 25)

İnsanı yaratılmışların öznesi yapan, ona değer katan ve onu vahye muhatap kılan akıl sahibi olmasıdır. O, bu melekesi ile kâinatın düzenine müdahale edebilecek yeteneğe sahip olan yegâne varlıktır. Bu hikmete binaen de Yüce Mevla (c.c) insanoğlunu kendi haline bırakmamış vahiyle ona yol göstermiştir. Kendi içlerinden onlara rehberlik edecek peygamberler seçmiş ve görevlendirmiştir. Zekât, kurban ve sadaka gibi ibadetlerin bir kısmının gayesi insana hizmettir. Rabbimiz ona zaafılarını da hatırlatmakla birlikte değerli ve kıymetli olduğunu bildirmiş, kâinatın onun emrine musahhar kılmıştır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Eğer bilmiyorsanız bilgi sahibi olanlara sorun.

Nahl 16/43.

Ayetten alınması gereken en önemli ders, başta dini meseleler olmak üzere bir konuda yeterli bilgiye sahip olmayanların o hususta ehil olanlara, yani konunun uzmanlarına sormaları gerektiği; bir konuda doğru ve yeterli bilgi edinmeden görüş ileri sürmenin veya iş yapmanın yanlış olduğudur.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ طُولَ صَلَاةِ الرَّجُلِ، وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ، مِثْلُ مَنْنَةٍ مِنْ فِقْهِهِ، فَأَطِيلُوا الصَّلَاةَ، وَأَقْصِرُوا الْخُطْبَةَ، وَإِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا

“Bir adamın namazı uzun kıldırıp hutbeyi kısa kesmesi dini iyi bildiğini gösterir. Bu sebeple namazı uzun kıldırıp hutbeyi kısa kesiniz.”

Müslim, Cuma 47.

Peygamber Efendimiz bu Hadis-i Şerifte, namaz ile hutbenin birbirine nispetle uzunluğu ve kısalığı konusunda fikir vermektedir. Sadece bu hadise bakarak uzun namaz kıldırmanın câiz olduğu söylenemez. Hutbeler namaza göre daha kısa olmalıdır. Bunun için de hatip, okuyacağı hutbeye özen göstermeli, söyleyeceği sözleri iyi seçmelidir. Böyle yapılmadığı için de bazı hutbeler gereğinden fazla uzun olmakta, cemaati bıktırmakta, bazılarını o camiye geldiğine, geleceğine pişman etmektedir. Hutbeden maksat cemaati söze doyumak olmamalı, onları bir sonraki hutbeyi dinlemeye arzulu şekilde göndermelidir.

Dini Bilgiler

PEYGAMBERİMİZİN KONUŞMA TARZI - II

Diğer özellikleri yanında, Hz. Peygamber (a.s)’in en bariz hususiyetlerinden biri de, konuşmasındaki güzellik ve mükemmelliği. Esasen hitabet ve belagat/te-sirli söz söyleme yeteneği peygamberliğin vazgeçilmez bir vasfıdır. Nitekim Hz. Musa, kavmine peygamber olarak gönderildiği zaman: “*Ya Rabbi, dilimin bağınu çöz de sözüm anlaşılsın!*” (Taha 27/28) diye niyazda bulunmuştur. Bunun da öte-sinde Peygamber Efendimiz, ayrıca: “*Ben az ve öz söz söyleme özelliği (cevâ-mi’u’l-kelim) ile donatılmış olarak gönderildim.*” buyurarak, diğer insanlardan farklı bir ifade gücüne sahip olduğunu belirtmiştir.

İlahi bir mevhibe olan bu özelliğine ilave olarak, yetiştiği çevre de Peygam-ber Efendimizin fasih konuşmasında büyük rol oynamıştır. Tarihçilerin belirttiğine göre Arapların en fasih konuşan iki kabilesi Kureyş ve Hevazin idi. Bunlardan bi-rincisi Peygamberimizin mensup olduğu, ikincisi de içinde yetiştiği Sa’d oğulla-rının kabilesidir.

Hazreti Peygamber’in konuşma tarzına yer veren kaynaklar onun tane tane, açık ve herkesin takip edip anlayabileceği bir tarzda konuştuğunu aktarırlar. O ka-dar ki dinleyenlerden biri onun kelimelerini saymak istese sayabilirdi. Yerine göre de konuşması sırasında geçen mühim cümlelerini üçer defa tekrar ederlerdi.

Onun konuşmalarının içeriği duygu durumuna göre değişmez, her durumda hakikati ifade ederdi. Peygamber’in sözlerini yazıya geçiren Abdullah b. Amr, bunu yapmaması doğrultusunda uyarıldığında, konuyu Hazreti Peygamber’e sor-muş ve “Ya Resûlallah, senden her işittiğimi yazabilir miyim?” demişti. “*Evet.*” cevabını alınca bu sefer “Hem neşeli hem de öfkeli olduğunuz vakitlerde de mi?” diye sordu. Bunun üzerine Efendimiz mübarek ağzına işaret ederek “*Vallahi bu-radan ne çıkarsa muhakkak doğrudur.*” buyurdu.

Hayatı boyunca her tip insanla muhatap olmuş bulunan Efendimiz dostuna karşı da düşmanına karşı da kaba, kırıcı, küçük düşürücü, hakaret edici, ölçüyü ka-çıran bir hitabet yoluna asla girmemiştir. Sözlerinde ne bir eksiklik ne de bir faz-lalık görüldü. Kendi nefsi için her hangi bir şahsa öfkelenip sinirlendiği ve inti-kam yoluna gittiği görülmemiştir.

Şairin dediği gibi:

Sabrın sonu selamet

Sabır hayra alamet

Belâ sana kahretsin

Sen belaya selam et!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا
خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

“Rahmânın has kulları yeryüzünde vakarla yürüyen, cahiller onlara laf attığı zaman, “selam” deyip geçen kullardır.”

Furkan, 25/63.

Ayette geçen “hevn” kelimesi, tefsirlerde genellikle “*sekînet, vakar, rıfk (yumuşaklık), tevazu*” ve bu anlamların hepsini içeren hilm kavramıyla açıklanmıştır. “*Hevn*” kelimesi, Kur’an’ın sık sık atıfta bulunduğu, Cahiliye Arabî’nin temel karakteri olan “*kibirli, gururlu, zorba*” anlamındaki müstekbir kelimesinin zıddı olduğu belirtilmiştir (*Taberî, XIX, 33*). Ayette müminlerin, kendilerine sözlü sataşmada bulunanlara, “*selam*” diyerek, yani esenlik dileğiyle karşılık verdikleri bildirilmekte; bu suretle bir bakıma putperest Arapların ortak zihniyetini ifade eden Cahiliye ile müminlerin ortak zihniyetini ifade eden İslam’ın karşıt kavramlar olduğu ima edilmektedir. Buna göre sözlü sataşmalarla sergilenen alaycı ve küçümseyici tavırlar, Cahiliye zihniyetinin kendini beğenmişlik, küstahlık, hoyratlık, saldırganlık gibi tutumlardan oluşan barbarlık ahlakını; müslümanların bu sataşmalara selamla karşılık vermeleri de onların barışçı ilkelere dayalı uygarlık ahlakını göstermektedir. Nitekim bazı çağdaş araştırmacılar, Cahiliye terimini kısaca “barbarlık”, İslam terimini de (hilm kavramıyla bağlantılı olarak) “*uygarlık*” şeklinde açıklamaktadırlar.

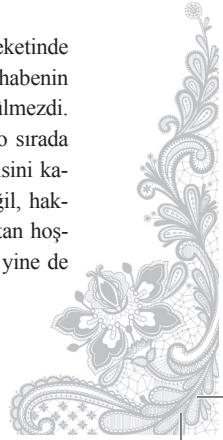
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَتْ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَاحِكًا
حَتَّى أَرَى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ إِنَّمَا كَانَ يَبْسُمُ

Âişe (r.a) şöyle dedi: Hz. Peygamber’in küçük dili görünecek şekilde kahkahayla güldüğünü hiç görmedim. O sadece tebessüm ederdi.

Buhârî, Tefsîru sûre (46) 2, Edeb 68; Müslim, İstîskâ 16.

Resûlullah Efendimizin gülmesine varıncaya kadar her hareketi ölçülüydü. Her hareketinde İlahi terbiyenin izleri fark edilirdi. Yüzünden tebessüm hiç eksik olmadığı, hatta bir sahabenin dediği gibi insanların en çok tebessüm edeni o olduğu halde hiçbir zaman kahkahayla gülmezdi. Çok hoşlandığı bir davranış karşısında azı dişleri görünecek kadar tebessüm ettiği ve o sırada inci dişleri pırl pırl parladığı halde, yine de çoğu kimsenin yaptığı gibi gülerken kendisini kaçırmazdı. Katıla katıla gülmek şakacılığın, nüktedanlığın veya güler yüzlü olmanın değil, haktan gâfil olmanın bir sonucudur. Resûl-i Ekrem Efendimiz etrafındakilere şaka yapmaktan hoşlandığı, kendisine nükte yapan bazı sahabelerinin bu davranışlarını hoş gördüğü halde, yine de gülerken ölçüyü kaybetmezdi.

Dini Bilgiler

HOŞÇA BAK ZATINA KİM ZÜBDE-İ ÂLEMSİN SEN

Allah Teâlâ, insanı merkeze alarak ona sorumluluklarını hatırlatır ve şöyle hitap buyurur: “*Gökleri ve yeri hak ve hikmete uygun olarak yarattı. Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi de güzel yaptı. Dönüş yalnız O’nadır.*” (Teğabun, 64/3) Yani ey insan-oglu sen Yüce Rabbinin kudretinin izlerini taşıyorsun. Omuzlarına büyük sorumluluk almışsın. O seni kudretiyle yaratıp ruhundan üfledi. (Sad, 38/72) Şairin dediği gibi:

Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dide-i ekvan olan âdemsin sen

Yani, Kendine dikkatlice bir bak âlemin özüsün sen. Varlıkların göz bebeği olan insansın sen.

İnsan hiçbir zaman kendini ihmal etmemelidir zira ihmale gelmeyecek kadar değerlidir. Onda oluşacak bir hata âlemi zehirler, hayatı ifsad eder, çünkü o cevherdir. Rabbimiz insana değer vermiş, onu muhatap almıştır. Bu iltifata layık olmak için görevlerini yerine getirmeli, iman ile değerini yüceltmeli, amel ile hayatını güzelleştirmelidir. Mükemmel yaratılış ile beraber Allah’ın insana menfi özelliklerini bildirmesi sınırlı ve ölçülü olması gerektiği hususunda bir uyarıdır. Bu uyarılar onun değerini düşürmez bilakis ona sınırlarını bildirir. Yani ilahi hikmet: ‘Ey Âdemoğlu! Yaratılışın güzel, fakat sen kendine yeter değilsin, yardıma muhtaçsın. Uyarıya muhtaçsın’ diye ikazda bulunur. Kul cehaleti bilgiyle, zulmü adaletle, bencilliği dergamlıklarla, aceleciliği teenniyle, günahı tövbeyle, nankörlüğü şükürle, gafleti zikirle, inkârı imanla, ihaneti sadakatle, kötülüğü iyilikle giderdiği zaman insanlığın özlemi olan insan tezahür eder.

Hiçbir zaman insanın kendisini unutmaması gerekir. Kişi kendine ne kadar değer veriyorsa bilmeli ki her bir insan kendisine öyle değer verir. Kendisi için istediği hak ve menfaatlara onun kadar hakkı olanlar vardır. Kalbinden geçenin, diline gelenin birinci muhatabı önce kendisidir. Yapılmasını istediği bir şeyi önce kendisi yapmalıdır ki, söyledikleri tesirli olsun. Rabbimiz buyuruyor: “*Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.*” (Saff, 61/2,3) Unutulmamalı ki, şahsiyetin saygınlığı, söz ve davranışların tutarlı olmasına bağlıdır.

İnsan, ancak Rabbinin kendisine verdiği değeri idrak ettiğinde sahip olduğu nimetin ve varlık âlemindeki müstesna yerinin farkına varır. İrfan geleneğimizde *Nefsini bilen Rabbini bilir* hikmetli düsturu çok önemsenmiştir. Kendini bilen zaafılarını bilir, kusurlarının farkına varır ve Rabbine sığınır. Kendisinin aciz ve güçsüz olduğunu bilen Rabbinin her şeye kadir olduğunu; cehaletini bilen Rabbinin fazlını ve adaletini; halinin karmaşıklığını bilen Rabbinin kemal ve celalini anlamış olur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

“Onlar ayakta dururken, otururken, yatarken hep Allah’ı anarlar; göklerin ve yerin yaratılışını düşünürler: “Rabbimiz! Sen bunu boş yere yaratmadın, seni tenzih ve takdis ederiz. Bizi cehennem azabından koru!”

Âl-i İmrân, 3/191.

Evrenin sistemini düşünmek, insanı bu hayattan sonra başka bir hayatın yani ahiret hayatının da var olabileceği fikrine götürür. İnsana verilmiş olan aklın sağlıklı kullanılması, kendisinin bir yetki ve sorumluluğunun olması gerektiğini, bu dünyada yaptıklarının ceza veya mükâfat olarak karşılığını alabileceği bir hesap gününün bulunması lazım geldiğini düşünmeye sevk eder. Kişi böyle bir düşünce düzeyine ulaştığında sorumluluk duygusu daha da artar ve dünyada günah işlemekten sakınır; ahirette de cehennem azabından koruması için yüce Allah’a sığınır ve O’na dua etmeye yönelir. Mümin, Yüce Allah’ı ayakta, oturarak, yatarak, kısaca bütün hallerinde derin bir saygıyla anar ve Allah’ın merhametine sığınır.

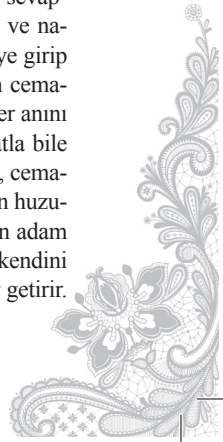
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوهَا تَسْعُونَ، وَأَتُوهَا تَمْشُونَ وَعَلَيْكُمْ
السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتِمُوا

“Kamet getirildiği zaman namaza koşarak değil, ağırbaşlı bir şekilde yürüyerek geliniz. Yetişebildiğiniz kadarını imamla birlikte kılınız; yetişemediğiniz rekâtları da kendiniz tamamlayınız.”

Buhâri, Ezan 20, 21, Cum’a 18; Müslim, Mesâcid 151-155.

Müslüman sevap avcısıdır. Yaşadığı sürece her fırsatı değerlendirmek suretiyle sevaplarını çoğaltan kimsedir. Ezan sesini duyduğu zaman, bir an önce camiye varmayı ve namazını cemaatle kılarak 27 derece sevap kazanmayı arzu eder. Bu düşünceyle camiye girip de namaza başlandığını görünce, kılınmakta olan rekâtin sevabını kaçırmamak için cemaate doğru koşmaya başlar. İşte hadisimiz bu noktada devreye girmektedir. Hayatın her anını sevap kazanarak değerlendirmeye teşvik eden Resûl-i Ekrem Efendimiz, bu maksatla bile olsa, müslümanın sükûnetini kaybetmesine izin vermemiştir. Ayrıca camide koşmak, cemaatin huzurunu bozar. Bir müslüman sevap kazanmak için bile olsa diğer kardeşlerinin huzurunu kaçırmaya ve böylece onların sevabını azaltmaya sebep olamaz. Kaldı ki koşan adam yorulur ve gönül huzurunu yitirir. Yorgun ve ibadet huzurunu yitirmiş bir kimse, kendini ibadete veremez. İşte bu sebeple cemaate yetişmek için koşmak, faydadan çok zarar getirir.

ÖFKELER ÇAĞINDA HİLİM İHTİYÂCI

Bir anlık öfkeyle işlenen suçların, gelip geçeci tamahlarla alt üst olan hayatların çağındayız.

Bilgimiz azaldıkça herşeyi bildiğimizi sanmaktan doğan sahte özgüvenlerin, atıp tutmaların, firavunca, nemrutça tavırlarla gücü yettiğine zalimce hükmetmenin çağında, Halîm isminin anlamındaki sekinete, sabra, ileri görüşlülüğe ve insana saygıya ne çok ihtiyacımız var. Halîm ismi insana verilen değer, onun kendini düzeltereğine, ıslah-ı hal edeceğine duyulan güvenin en çok öne çıktığı ilahi isimlerden biridir. Çünkü Halîm “Sabırlı ve temkinli olan, acele ve kızgınlıkla muamele etmeyip ileride meydana gelecek gelişmelere fırsat tanıyan” demektir.

Rabbimiz, mazlumun ahını yerde, zalimin ettiğini de yanında bırakmaz. Ancak bunu sabırsız bir idarecinin her duruma ikide bir müdahale etmesindeki acelecilikle değil de, idare edilenlerin kendi seçim ve gayretlerinin ördüğü hayat olayları içerisinde yapar. Böylece yanlış yapana tövbe edip halini düzeltme fırsatı verilmiş olur. Bu da insanın içinde taşıdığı iyilik özüne duyulan güveni ve ona tanınan fırsatı gösterir. Allah insanları her yaptıklarından dolayı anında cezalandıracak olsaydı Kur’an’ın bildirdiğine göre yeryüzünde hiçbir canlı kalmayacak, hayat kısa bir süre içinde sona erecekti (Nahl 16/61; Fatır 35/45).

Âriflere göre halim insan nefsinin baskılarından azad olmuş ve kendi üzerinde iktidarını ilan etmiş insandır. Hadiselerin tesiri altında derin üzüntü ve ye’s’e kapılmaz. Çünkü aşırı üzüntü çoğu zaman aşırı öfke ve Allah’ın takdirinden şüphe etmenin sonucudur. Allah’ın Halîm olduğunu bilen, insanların yaptıklarının yanlarına kâr kalmayacağını, Rabbimizin sadece onlara kendi hatalarını anlayıp telafi etmek için süre verdiğini bilir. Allah’ın hilmine aldanıp iyileşme sürecini zayi etmez. O da diğer insanlara öyle davranır. İyileşme ve hatasını telafi etme şansı vermeden kimseyi bir davranışından dolayı silivermez. Halîm olup olmadığımız her şey sakinken ve herkes birbirine saygılıyken değil, saldırı ve kabalıklara maruz kaldığımız kriz zamanlarda ortaya çıkar.

Yunus da bize bu zamanlarda kendini bilip hâkim olmanın değerini şöyle anlatır:

*İlm okumaktan gerek kend’özünü bilmektir
Kend’özünü bilmezsen bir hayvandan betersin*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذِرْ أَمْوَالَكَ تَبْذِيرًا

“Akrabaya, miskinlere (çalışamayacak durumda olan ihtiyarlara) ve yolda olanlara hakkını ver! Ve savurarak, israf etme!”

İsra, 17/26.

Ayette, akrabaya ve muhtaçlara iyilik etmek, hayır yapmak tesviye edilmektedir. Bu hususta önceliği olanlar akrabalar olduğu için ayette onlar başa alınmıştır. Bu ayetteki “... hakkını ver” ifadesi, hem nafaka borcunu ve zekât ibadetini hem de bunun ötesinde nafile cinsinden hayırları kapsamaktadır. Burada yoksulların da zikredilmesi, yardımın özellikle mali olanının söz konusu edildiğini gösterir. “*Savurganlar şeytanların dostlarıdır*” ifadesi, “Kötü iş yapmak bakımından onlarla şeytanlar arasında bir benzerlik gerçekleşir” şeklinde açıklanmıştır (*Râzî, XX, 193*). Râzî’ye göre ayet metninde şeytanın niteliği olarak geçen “*kefûr*”dan maksat, şeytanın varlığını isyana adanması, yeryüzünde bozgunculuk yapıp insanları yoldan saptırmasıdır. Bunun gibi Allah’ın kendisine mal ve mevki nasip ettiği kimse bunu Allah’ın rızasına aykırı yollarda kullanırsa o da şeytanın niteliği olan kefir sıfatıyla nitelendirilir (*Râzî, XX, 194*).

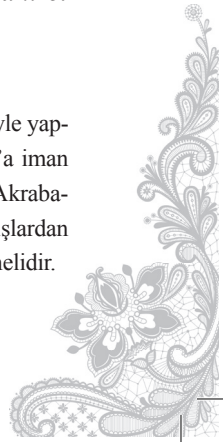
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحْمَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ فَلْيُقِلْ خَيْرًا أَوْ لِيَضْمَتْ

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse akrabasına iyilik etsin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse ya faydalı söz söylesin veya sussun!”

Buhâri, Nikâh 80, Edeb 31, 85, Rikâk 23; Müslim, İman 74, 75, 77.

Peygamberimizin bu üç konuyu “Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse” şöyle yap-sın ifadesiyle zikretmesi, bu konulara büyük önem verdiğini göstermektedir. Allah’a iman eden kimsenin en belirgin özelliklerinden biri, misafirine ikramda bulunmasıdır. Akra-basıyla ilgilenmek ve onlara iyilik etmek de müminin önem vermesi gereken davranışlardan biridir. İyi bir mümin ya güzel sözler söylemeli, söyleyemiyorsa susmayı tercih etmelidir.

MÜSLÜMAN SÖZÜNÜN ERİDİR

Rabbimiz şöyle buyuruyor: “*Antlaşma yaptığınız zaman, Allah’a karşı verdiğiniz sözü yerine getirin. Allah’ı kendinize kefil kalarak pekiştirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir.*” (Nahl, 16/91)

Sevgili Peygamberimiz (a.s) de şöyle buyuruyor: “*Bana kendi adınıza altı şeyin güvencesini verin, ben de size cennetin güvencesini vereyim: Konuştuğunuzda doğru söyleyin. Söz verdiğinizde sözünüzü tutun. Size bir şey emanet edildiğinde ona riayet edin. İffetinizi koruyun. Gözlerinizi (bakılması yasak olandan) sakının ve ellerinizi (haramdan) çekin.*” (Müsned, V/323)

Peygamberimizin ifade buyurduğu bu hasletler temiz bir vicdana sahip her insanın kabul edeceği ve ulaşmak isteyeceği insanlığın ortak değerleridir. Bu tutum ve davranışlar, dünya mutluluğunun ve ahiret saadetinin temelini teşkil ederler. Hem inancımız hem de içtimai hayatımız, verdiğimiz sözler ve vaatler üzerine inşa edilmiştir. Bezm-i eleste Rabbimizin: “*Ben sizin Rabbiniz değil miyim*” sualine: “*Şahidiz ki, Sen bizim Rabbimizsin*” (Araf, 7/172) cevabıyla söz verdik. O’nun gönderdiği vahye ve peygamberlere inanmaya ve onların izinden gitmeye ahd ettik.

Hayatımızın seyri içerisinde de söz verir, sözleşme imzalar ve görevler üstleniriz. Konumumuz ve üstlendiğimiz görevler birer ahittir. Rabbimize kulluk, Peygamberimize ümmet olmak, anne babamıza evlatlık, çocuklarımıza babalık, yakınlarımıza akrabalık, tanıdıklarımıza dostluk, yaşadığımız ülkeye vatandaşlık sözümüz var. İşveren ücret, işçi emek taahhüt eder. İncamız emanet, görevlerimiz emanet, harcadığımız emek emanet, verdiğimiz sözler emanettir. Emanete riayet ise dini bir vecibedir. İnançta kusur imanı, evlatlıkta kusur vefayı, ebeveynlik görevinde ihmal nesli, evlilikte kusur aileyi, dostluk ve akrabalıkta kusur muhabbeti ve kaynaşmayı, vatandaşlık görevlerinde kusur kalkınmayı, dayanışmayı, huzuru, birlik ve beraberliği zaafa uğratar. Toplumun geleceği tehlikeye girer. Güven kaybolur. Oysa Müslüman, yaşadığı toplumda güveni ve istikrarı sağlamak, huzur ve sükûnu temin etmek için gayret göstermelidir. İmanın ona yüklediği başlıca vazifelerden birisi de budur. Zira güveni ortadan kaldıran, yalan konuşmak, sözünün gereğini yerine getirmemek ve emanete riayet etmemek münafıklığın özelliklerindendir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

“Onların yaptığı hiçbir hayır karşılıksız kalmayacaktır. Allah takva sahiplerini bilir.”

Âl-i İmran 3/115.

Ayet takva sahiplerinin yaptığı hayırlı işlerin kesinlikle zayi edilmeyeceğini, karşılıksız bırakılmayacağını ifade buyurmaktadır. Ayette geçen Müttaki “sakınılması gereken şeylerden sakınan” demektir. Ayetin “Allah takva sahiplerini bilir” mealindeki son cümlesi riyakârlarla samimi müminlerin birbirinden ayırt edileceğine, riyakârların görüntüdeki imanlarının kendilerine hiçbir fayda sağlamayacağına işaret eder.

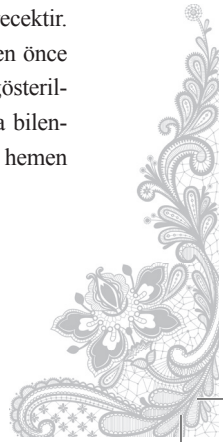
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِيُحَدِّدَ أَحَدَكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْيُرِخْ ذَبِيحَتَهُ

“Allah Teâlâ her varlığa iyi davranılmasını emretmiştir. Öyleyse canlı bir varlığı öldürmeniz gerektiğinde, bu işi can yakmayacak şekilde yapın. Bir hayvanı boğazlayacağınız zaman, ona eziyet vermeyecek güzel bir şekilde kesin. Bu işi yapacak olan kimse bıçağını iyice bilesin, hayvana acı çekirtmesin.”

Müslim, Sayd 57.

Allah Teâlâ kullarının, sadece birbirlerine değil, yarattığı bütün varlıklara iyi davranmalarını, herkese ve her şeye iyilik etmelerini emretmektedir. Yaşayan her varlığa karşı insanın beslemesi gereken iyilik duygusu, hayvanları boğazlarken bile kendini gösterecektir. Mesela kurbanlık hayvan kesim yerine götürülürken itilip kakılmayacak, kesilmeden önce su verilecek, yere yatırılırken hırpalanmayacak, kesilen hayvan diğer hayvanlara gösterilmeyecek, kesimde kullanılacak bıçak gayet keskin olacak, bıçak hayvanın yanında bilenmeyecek ve ona gösterilmeden boğazına hızlıca sürülecek, kesim işi bittikten sonra hemen yüzmeye başlamayıp derisi soğuyana kadar beklenecek.

NEZAKET PEYGAMBERİ

Peygamber Efendimiz, insanların en nezaketlisiydi. O ashabına nezaketiyle örnek oldu, insanlara inceliği tavsiye etti, ümmetine güzel ahlakını miras bıraktı.

Efendimiz'in yanında büyüyen Hz. Enes, onun nezaketini şöyle anlatıyordu:

“Allah Resûlü yolda bir kimseye rastlayıp onunla konuştuğu zaman, o kimse dönüp gidinceye kadar mübarek yüzünü ondan çevirmezdi, önce kendisi dönüp gitmezdi. Birisiyle tokalaştığı zaman, karşısındaki elini çekinceye kadar o elini çekmezdi. Hiçbir zaman onun dizlerini, yanında oturan kişinin dizlerinin önünde görmedik.”

Efendimiz, konuşurken karşısındakinin gözlerine bakardı, konuşması hep yumuşak ve tane taneydi. Sesi yükselmezdi, kötü söz söylemezdi, kimseyi kırmaz, incitmezdi. Konuşanın sözünü kesmez, konuşmasını yarım bırakmazdı. Muhatabı çocuk bile olsa kendisine bir şey sorulduğunda, tane tane ve yumuşak bir sesle cevap verirdi. Yüksek sesle konuşmaz, kahkaha ile gülmezdi. Sessizce tebessüm ederdi, bazen gülerken mübarek dişleri görünürdü. Sahabe onu, “Sukûtları uzun, gülmeleri kısa olurdu” diye anlatıyordu.

Allah Resûlü, incelik timsaliydi. Onun misafirleri, bahtiyar misafirlerdi. Kendisini ziyarete gelenlere ikramda bulunur, misafirine kendisi hizmet ederdi. Oturmaları için çok kere hırkasını serer, onları kendi hırkasının üzerine oturturdu. Bazen de altındaki minderini misafire verir, üzerine oturması için işaret eder, kendisi yerde otururdu. Namaz kılarken birisi gelip oturursa, namazı uzatmaz kısa keserdi.

Medineli bir çocuk gelir, Allah Resûlü'nün elinden tutar, O'nu istediği yere götürürdü. Resûlullah çocuğa “gitmem” demezdi.

Efendimiz, insana, hayvana, eşyaya karşı aynı incelikle muamele ederdi. Hz. Aişe “onun sertçe bir eşyaya bile vurduğunu görmedim” derdi. O, nezaketi sadaka vermek gibi değerli bir amele eş gören Nezaket Peygamberi'ydi. Mübarek yüzü mütebessimdi, teşekkür etmeyi severdi. “Halka teşekkür etmeyen, Hakk'a da şükretmez” buyurmuştu.

Efendimiz, kabalık ve edepsizlik içeren davranışların, çirkin ve argo konuşmaların Yüce Allah'ın nefretle karşıladığı hususlardan olduğunu ifade ederdi. “İnsanın hatalarının çoğu dilindedir” buyururdu. Kaba ve sert konuşmaz, konuşması kimseye bikkınlık vermezdi.

O insanların en zarif olanıydı, buna rağmen “Allah'ım! Ben bir insanım. Hangi Müslümana ağır ve incitici konuştuyusam bunu, onun için arınma vesilesi kıl” diye dua ederdi.

Şair ne güzel ifade etmiş:

Beri gel serseri yol!

O'nun ümmetinden ol!

Sel sel kümelerle dol!

O'nun ümmetinden ol!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا
مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا
عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

“Sen onlara sırf Allah’ın lütfü sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile, iş hakkında onlara danış, karar verince de Allah’a güven, doğrusu Allah kendisine güvenenleri sever.”

Âl-i İmran 3/159.

Kaba ve katı kalpli bir kimse -başka bazı erdemlere sahip olsa da- muhataplarında nefret uyandırır, insanlar böyle bir kimseyi dinlemek istemezler veya onun arkadaşlığına katlanamazlar. İslam gibi evrensel bir mesaj getiren, âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan (Enbiyâ 21/107) ve yüce bir ahlak üzere bulunduğu bildirilen (Kalem 68/4) bir Peygamber’in bu kötü vasıfları taşıması düşünülemez. Bu ayet Hz. Peygamber’in büyüklüğünü, yüksek ahlakını ve yüreğinin katı olmadığını, aksine şefkat ve merhametle dolu olduğunu gösterir. O, Allah’ın kendisine lütfettiği bu özellikleri sayesinde arkadaşlarına, özellikle Uhud Savaşı’nda emrine muhalefet ederek İslam ordusunun yenilmesine sebep olanlara ve müslümanları imha edilme tehlikesiyle karşı karşıya getirmiş bulunanlara merhametle muamele etmiştir. İslam’ın eğitim metotlarından biri de affetmektir. Yerine göre af, cezadan daha etkili olur.

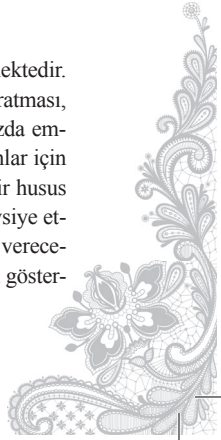
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى
الْعُنْفِ، وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ

“Allah Teâlâ kullarına lütüfkârdır. Onlara kolaylık gösterilmesine memnun olur. Zorluk çıkaranlara ve başkalarına vermediği başarıyı ve sevabı, kolaylık gösterenlere verir.”

Müslim, Birr 77.

Peygamber Efendimiz, Allah Teâlâ’nın, kullarına hep kolaylık gösterdiğini söylemektedir. O’nun her şeyi kullarının işine yarayacak ve hayatı kendilerine kolaylaştıracak tarzda yaratması, öte yandan onlara yapmalarını emrettiği hayır ve ibadetleri de kolayca yapılabilecek tarzda emretmesi bunu göstermektedir. Bütün bunlar Cenâb-ı Hakk’ın kullarını çok sevdiğini ve onlar için hep kolay olanı tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Hadis-i Şeriften öğrendiğimiz diğer bir husus da, Cenâb-ı Hakk’ın insanlara, birbiriyle olan ilişkilerinde hep kolaylık göstermelerini tavsiye etmesi ve kolaylık gösterenlere, başka hiçbir davranışa vermediği kadar sevap ve mükâfat vereceğini vaat etmesidir. Demek oluyor ki, insan başka türlü kavuşamadığı muradına, kolaylık göstermek suretiyle ulaşabilecektir.

MÜMİN EMİNDİR

Rabbimize sonsuz hamd ü senalar olsun ki biz, Peygamberliğine inmayanların bile onun üstün ahlaki meziyetlerini inkâr edemediği, kıymetli eşyalarını hiç çekinmeden kendisine emanet ettiği insan-ı kâmil bir peygamberin ümmetiyiz. O, Rabbine mümin, insanlığa emin bir peygamberdir. O, üstün ahlaki özelliğe sahip olmada da ümmetinin rehberidir. Onun bizden istediği de doğru ve güvenilir olmaktır. Çünkü güvenilir olmak insanın sahip olabileceği en güzel hasletlerdendir. Güvenilir olmak sözde sebat, sözleşmede sadakattir. Görevi özveri ile yapmaktır. Vaad edileni yerine getirmek, zor da olsa, acı da olsa verilen sözün gereğini yapmaktır. Enes bin Malik (r.a) peygamberimizin ashabını sıkça şöyle uyardığını rivayet ediyor: *“Emanete riayet etmeyenin imanı yoktur; ahde vefa göstermeyenin de dini yoktur.”* (Müsned, III/134)

Peygamberimizin söze bağlı kalma hususundaki bir örneğini ise ashabdan Huzeyfe el-Yemani şöyle anlatıyor: *“Babamla beraber Medine’ye giderken yolumuzu kesen Mekkeli müşrikler; gittiğimizde Hz. Peygamberle birlikte savaşa katılmayacağımıza dair bize Allah’ın adıyla yemin ettirdiler. Resûlullah’ın yanına vardığımızda durumu anlattık. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurdu”: “O halde siz geri dönün (savaşa katılmayın). Biz onlara verdiğimiz sözü tutarız, onlar karşısında yardımı da Allah’tan isteriz.”* (Müslim, Cihad 98)

Bir söz verdiğimizde müslüman kimliğimizin bir neticesi olarak öncelikle Allah Teâlâ’ya karşı sorumluyuz. Rabbimiz: *“Verdiğiniz sözü yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir”* (İsra, 17/34) buyuruyor. Sonra her zaman verilen söze bağlı kalmaya önem vermiş olan peygamberin ümmetiyiz. Onun sünnetine talip olan müminler olarak izinden gitmekle mükellefiz. Nihayet insanlığı saadete, doğruya ve erdeme çağıran İslam’ın mensubuyuz. Bizim irfan geleneğimizde söz senet gibi sağlam, namus gibi kutsaldır. O nedenle dürüst davranıp sözümüze sadık olduğumuzda dinimize hizmet eder; hata yaptığımızda da Müslüman kimliğimize zarar veririz. O halde yapamayacağımız bir şeyi taahhüt etmeyelim. Taahhüt ettiğimiz de gereğini yerine getirelim. Sözümüzün eri, dinimizin samimi neferi olalım.

Peygamberimiz (a.s) şöyle buyuruyor: *“Kardeşinle düşmanlığa varan tartışmaya girme, onunla (kırcı şekilde) şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme.”* (Tirmizi, ‘Birr’ 58)